

Lovforslaget overgik derefter til tredje behandling.

Afstemning

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse, betragter jeg det som vedtaget. (*Ophold*). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

19) Anden behandling af lovforslag nr. L 152: Forslag til lov om ændring af lov om Danmarks tiltrædelse af aftale om Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde.

Af udenrigsministeren (Per Stig Møller).
(Fremsat 29/1 2004. Første behandling 20/2 2004. Betænkning 26/3 2004).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Lovforslaget overgik derefter til tredje behandling.

Afstemning

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse, betragter jeg det som vedtaget. (*Ophold*). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

20) Forespørgsel nr. F 27:

Forespørgsel til udenrigsministeren:

»Hvad kan regeringen oplyse om situationen i Tjetjenien og om regeringens initiativer for at forsvare det tjetjenske folks fundamentale rettigheder?«

Af Søren Søndergaard (EL), Keld Albrechtsen (EL), Margrete Auken (SF) og Holger K. Nielsen (SF).

(Forespørgslen anmeldt 18/11 2003. Fremme af forespørgslen vedtaget 21/11 2003).

Begrundelse

Søren Søndergaard (EL):

Det er over et år siden, at vi her i Folketinget havde den sidste forespørgselsdebat om situationen i Tjetjenien, og det må være tilladt så at spørge, hvordan det er gået med menneskerettighedssituationen i Tjetjenien siden da.

Vi kan jo starte med at tage i fredags. Her blev der fundet ni lig. De var tydeligvis blevet henrettet med skud. De otte var identiske med otte mænd, som for et par uger siden blev bortført med magt af maskerede soldater, bl.a. i armerede mandskabsvogne, som alene bruges af den russiske hær.

Men i fredags er ikke noget særsyn. Tværtimod er det hverdagskost, at civile tjetjenere forsvinder, myrdes, torteres, voldtages eller chikaneres, enten af de russiske specialtropper eller af styrker under Tjetjeniens nye præsident, Kadyrov, som efter et farceagtigt valg er blevet direkte indsat ved hjælp af russiske bajonetter, endda så direkte, at de russiske soldater blev sat til at stemme ved valget.

Det er også på grund af denne katastrofale udvikling, at Tjetjenske asylansøgere nu udgør den største gruppe af asylansøgere i Europa. Det er også på baggrund af denne udvikling, at Rachel Denber fra Human Rights Watch i en udtalelse fra i dag, altså den 13. april, siger, at de seneste eksempler på bortførelser, udenomsretlige henrettelser, bør tjene som et wake-up call for dem, som troede, at forholdene var forbedret i Tjetjenien. Et wake-up call!

Kl. 14.30

Forholdene er ikke forbedret, men det skal siges, at det russiske regime virkelig gør en indsats for at skjule, hvor dårligt det står til. Tag f.eks., hvis man kan kalde det det, af præsident Putin for nylig. Her organiserede man stemme-

procenten i Tjetjenien; i et land, hvor 200.000 ud af en million er blevet slået ihjel; i et land, hvor hundredtusinder er flygtet; i et land, hvor hovedstaden Groznyj stadig mest af alt ligner Berlin i 1945, organiserede man en stemmeprocent på over 90, og af de 90 pct. var der 92 pct., der stemte på Putin. Det er en total farce.

Spørgsmålet er: Er wake-up call'et trængt igennem, eller sover man videre i Vesteuropa og Vesten? Er det trængt igennem? Er det nået frem, at det er på tide ikke bare at sige nogle ting generelt om Tjetjenien, om vigtigheden af at overholde menneskerettighederne, men også konkret at komme med nogle udspil? Hvis det er trængt igennem, håber vi, at det kan komme frem i den debat, som vi nu skal have.

Besvarelse

Udenrigsministeren (Per Stig Møller):

Jeg tror ikke, der er nogen, der har brug for et wake-up call. Vi er alle sammen klar over, hvor alvorlig situationen er, og jeg kan oplyse over for hr. Søren Søndergaard, at de mord i fredags, som han nævnte, i dag er blevet besvaret med, at fem russiske officerer og tre russiske politifolk er blevet dræbt i Tjetjenien, og det viser jo, at vi er inde i en ond spiral.

4½ år er forløbet, siden væbnede grupper fra Tjetjenien rykkede ind i naborepublikken Dagestan og dermed udløste den anden tjetjenske konflikt inden for det sidste tiår. Aktionen medførte, at de russiske løfter fra 1996 om tjetjensk selvbestemmelse om deres fremtid blev ophævet fra russisk side ved den efterfølgende russiske invasion.

Som i andre aktuelle spændingsområder i Europa har konflikten i Tjetjenien flere dimensioner. Der er en national dimension med århundredgamle rødder, som fandt ny næring efter Sovjetunionens opløsning. Så er der det religiøse perspektiv i en region, hvor menneskets identitet er tæt forbundet med troen, hvad enten den er kristen eller muslimsk. Og så er der ikke mindst den sikkerhedsmæssige side af konflikten, som hr. Søren Søndergaard jo nævnte, og som jeg supplerede.

Især den sikkerhedsmæssige dimension giver den aktuelle konflikt en karakter, som adskiller den væsentligt fra den første Tjetjenienkrig. Vi er desværre i stigende grad vidner til afskyvækkende terrorhandlinger, som rammer uskyldige civile, også inde i det inderste af Rusland.

Der skal ikke herske tvivl om, at den danske regering fordømmer terrorisme i alle dens former. Terrorismen skal bekæmpes med alle lovlige midler, og dette gælder naturligvis også Rusland. Det står også klart, at verdenssamfundet, herunder vi, respekterer Ruslands territoriale integritet. Det er et suverænt land.

En holdbar løsning på konflikten i Tjetjenien kan hverken opnås ved hjælp af en militær sikkerhedsstrategi eller ved terror. Det er stadig den danske regerings holdning, at kun en politisk proces kan tilvejebringe grundlaget for fred og afslutte den civile befolknings lidelser i Tjetjenien, så Tjetjenien får den selvbestemmelsesret, de er blevet stillet i udsigt af Rusland.

Hvad angår situationen i Tjetjenien, så er Tjetjenien skueplads for ting, som vi her har nævnt, men Tjetjenien er ikke længere skueplads for større kamphandlinger. Der meldes stadig om hyppige, mindre sammenstød mellem enheder fra russiske styrker og tjetjenske grupper.

I efteråret 2003 overgik den føderale ledelse af, hvad man fra russisk side betegner som terrorbekæmpelse i Tjetjenien, fra sikkerhedstjenesten til indenrigsministeriet. Operationen gik samtidig ind i en såkaldt retshåndhævelsesfase. Ansvar for sikkerheden er i et vist omfang overført til tjetjenske sikkerhedsstyrker og politi. På den tjetjenske side er den aktive, væbnede modstand i stigende grad koncentreret om de mest fundamentalistiske feltkommandører.

For den almindelige borger i Tjetjenien er sikkerhedssituationen stadig meget usikker, både som følge af russiske og som følge af tjetjenske overgreb på civilbefolkningen.

På det civile plan har den russiske regering iværksat en proces, som skal føre til opbygning af politiske strukturer i Tjetjenien. I marts 2003 afholdtes en folkeafstemning om en ny forfatning og nye valglove for Tjetjenien, og i oktober afholdtes et præsidentvalg.

EU udtrykte alvorlig tvivl om omstændighederne, hvorunder disse valghandlinger blev gennemført. Deres betydning må herefter især vurderes i lyset af, om de reelt vil bringe Tjetjenien nærmere til en politisk løsning af konflikten og til en effektiv beskyttelse af menneskerettighederne.

Kl. 14.35

I forbindelse med folkeafstemningen afgav den russiske ledelse løfter om forbedrede leveforhold i Tjetjenien, løfter om fremme af den politiske proces og løfter om genoprettelse af øko-

nomien og den sociale sektor i samarbejde med det tjetjenske folk.

I juni 2003 vedtog den russiske Statsduma en amnesti for handlinger begået af tjetjenske oprørere og af russiske militærstyrker i den forudgående 10-års-periode bortset fra handlinger af særlig alvorlig karakter.

Der forudses et gradvist større tjetjensk engagement i administrationen og ordenshåndhævelsen på eget territorium. Der skal afholdes parlamentsvalg i Tjetjenien senere i år. Der skal endvidere indgås en aftale om kompetence og ansvarsdeling mellem føderale og tjetjenske myndigheder, som ifølge de russiske tilkendegivelser vil give Tjetjenien en betydelig grad af selvstyre.

Der er fra russisk side også taget en række skridt, som skal føre til bedre fysiske forhold i Tjetjenien. Det føderale program til rehabilitering af økonomien og den sociale sektor i Tjetjenien er under gennemførelse. Ifølge officielle russiske oplysninger er der afsat mere end 20 mia. rubler svarende til ca. 4,2 mia. kr. til genopbygning i Tjetjenien.

Det oplyses, at skoler, lærestalter og hospitaler og sundhedsklinikker er blevet genåbnet, og at kommunale og private boliger er under opførelse.

Den russiske regering har givet særlig prioritet til udbetaling af erstatning til familier, som har mistet deres ejendom som følge af konflikten, og har afsat 14 mia. rubler til dette formål i 2003 og 2004. Erstatningsbeløbet pr. familie er fastsat til 75.000 kr.

Det er fra russisk side oplyst, at over 1.200 tjetjenske familier havde modtaget erstatning i slutningen af januar, og at yderligere 6.000 familier forventes at modtage erstatning i årets første kvartal. Det er knapt en femtedel af de i alt 39.000 familier, som ifølge de russiske oplysninger vil modtage erstatning for mistet ejendom.

EU, OSCE, Europarådet og FN søger at fastholde Rusland på disse løfter. Det er vigtigt, at de russiske myndigheder og administrationen i Tjetjenien går videre med at realisere intentionerne.

Resultaterne på det økonomiske og sociale område forekommer endnu at være begrænsede. Den tjetjenske økonomi befinder sig hovedsagelig uden for den officielle sektor. Arbejdsløsheden er meget høj særligt blandt de unge, hvilket i sig selv bidrager yderligere til sikkerhedsproblemer.

På menneskerettighedsområdet rapporteres ikke om forbedringer, tværtimod. Der rapporteres fortsat om forsvindinger og tortur efter ransagninger af maskerede personer, som ankommer i pansrede køretøjer uden identifikation. Men billedet er ikke entydigt. Overgreb mod civile foretages også af andre tjetjenere, og terrorhandling og selvmordsaktioner har haft mange uskyldige ofre blandt både russere og tjetjenere særligt gennem det sidste års tid.

Ifølge officielle russiske oplysninger blev der i årene 2000-2003 indledt 196 straffesager mod militærpersoner vedrørende overgreb mod civile i Tjetjenien, og 61 af disse sager blev afsluttet med domfældelse ved militære domstole af 74 militærpersoner, heraf 12 officerer.

Anklagerne og de afsagte domme stod imidlertid ikke mål med antallet af klager, som blev indgivet til den russiske menneskerettighedsrepræsentant i Tjetjenien eller med karaktererne af de rapporterede overgreb. Den russiske indsats for at efterforske menneskerettighedskrænkelser og retsforfølge de skyldige må stadig anses for at være utilstrækkelige i forhold til handlingernes alvorlige karakter.

De russiske myndigheder har erklæret sig enige i princippet om, at flygtninge og fordrevne i Ingusjetien skal kunne vælge mellem at blive, hvor de er, eller vende tilbage til Tjetjenien. Der er imidlertid ingen tvivl om, at man fra russisk side gerne ser, at det størst mulige antal vælger at vende tilbage til Tjetjenien hurtigst muligt som led i de russiske bestræbelser på at skabe mere normale tilstande i Tjetjenien.

Det hævdes samtidig fra russisk side, at det af sundhedsmæssige hensyn er nødvendigt at skaffe fast tag over hovedet for dem, som for tiden bor i teltlejre, og at der vil blive ydet boligtilskud både til dem, der vender tilbage, og til dem, der søger privat indkvartering i Ingusjetien.

EU har i dette spørgsmål sammen med USA og Canada tæt kontakt med FN, OSCE, som alle ligger på samme linie som EU. Der bliver lagt et stort pres på Rusland for at sikre, at de fordrevne personers tilbagevenden til Tjetjenien sker på frivillig basis og under fuld klarhed over sikkerheds- og indkvarteringsforholdene. Disse er ikke i orden, for også russiske rapporter påpeger, at mange af de midlertidige indkvarteringscentre for tilbagevendte flygtninge er uden varme eller sanitet, og at sikkerheden er utilstrækkelig.

Regeringens holdning til konflikten i Tjetjenien er klar og vil blive fastholdt. Kun en politisk løsning, som har den tjetjenske befolknings støtte og tillid, vil kunne skabe et holdbart grundlag for fred i republikken og normale levevilkår for den tjetjenske befolkning.

Menneskerettighederne må respekteres af alle parter i konflikten. De, som begår overgreb, skal retsforfølges. Der må være bedre adgang og mere sikre arbejdsvilkår for de humanitære organisationer. Flygtningene må ikke tvinges til at vende tilbage til Tjetjenien mod deres vilje.

Gennem EU, FN og danske private organisationer søger regeringen med økonomiske bidrag at forbedre den humanitære situation i det nordlige Kaukasus. I 2002 og 2003 ydede Danmark henholdsvis 9,5 og 17,2 mio. kr. i humanitær bistand til ofre for konflikten, og bidraget for 2004 forventes at få samme størrelsesorden som i 2003. Hertil kommer støtte via EU, der med et bidrag på 26 mio. euro i 2003 er den største bidrager af humanitær bistand til regionen.

Danmark yder også støtte gennem Nabo-skabsprogrammet til et samarbejde mellem højere læreanstalter i Tjetjenien og Danmark og kan derigennem bidrage til normaliseringen i Tjetjenien.

Den danske regering anerkender de bestræbelser, som gøres fra russisk side for at skabe mere normale tilstande i Tjetjenien, men der bør gøres en mere aktiv indsats fra russisk side for at føre de tilsagn, som er givet om større autonomi til Tjetjenien og bedre levevilkår for borgerne, ud i livet.

Der må gøres meget mere for at beskytte menneskerettighederne i Tjetjenien og i flygtningelejrene. Der bør gives bedre arbejdsvilkår for de internationale humanitære organisationer, og der må ikke mindst skabes større åbenhed, så uafhængige medier kan rapportere frit om forholdene i Tjetjenien.

Det skal her siges, at det dog er glædeligt, at det lykkedes at få den kidnappede hollandske medarbejder i Læger uden Grænser ud ved russisk hjælp fra fangenskab i Dagestan.

Regeringen har fastholdt Tjetjenien på dagsordenen i dialogen med Rusland både bilateralt og i EU, og også Europarådet, OSCE og FN drøfter løbende menneskerettighedssituationen i Tjetjenien.

Der er udøvet terror af tjetjenere, og Rusland har ret til at beskytte sig mod denne terrorisme. Terroren er ond og uacceptabel og må fordømmes af alle ansvarlige tjetjenere. Men samtidig

ønsker vi, at Rusland respekterer, at terrorbekæmpelsen sker under overholdelse af menneskerettighederne, hvorfor de, der krænker menneskerettighederne, også må retsforfølges. Det vil være et væsentligt bidrag til at skabe tillid og forsoning blandt den tjetjenske befolkning, hvis dette sker.

En fredelig løsning på konflikten opnås kun, ved at Ruslands suverænitæt respekteres, samtidig med at Rusland respekterer den autonomi, det selv har lovet Tjetjenien. Det er den balancegang, der skal være. Det har Danmark sagt meget tydeligt ved enhver given lejlighed.

Vi vil sammen med EU og FN søge at opnå bedre arbejdsvilkår for de humanitære organisationer i det nordlige Kaukasus, og vi vil fortsætte med at følge situationen for flygtningene og de fordrevne i Ingusjetien og Tjetjenien nøje.

Vi vil sikre, at overvågningen og det internationale pres giver resultater. Fra international side må vi kunne forvente, at den russiske indsats for at forbedre situationen i Tjetjenien også fører til mere åbenhed omkring udviklingen i Tjetjenien. Der bør være adgang for uafhængige medier til frit at observere og vurdere kvaliteten af de russiske foranstaltninger. OSCE og Europarådet bør på ny have ret til at være til stede i Tjetjenien.

Opfylder Rusland sine intentioner og løfter, vil en international tilstedeværelse til gengæld bidrage til en bedre forståelse og påskønnelse af, hvad man udretter fra russisk side for at forbedre situationen i Tjetjenien. Formålet med tilstedeværelsen er ikke at kritisere Rusland, men at sikre menneskerettighederne og den demokratiske proces i Tjetjenien.

Uanset den tvivl, der måtte være omkring afstemning og valget sidste år, er det nu opgaven for den tjetjenske præsident og regering at sørge for, at tjetjenere får opfyldt de løfter, der er givet af de russiske myndigheder, om autonomi og bedre leveforhold.

Uanset hvad man måtte mene om omstændighederne omkring den proces, som er iværksat fra russisk side, kan den blive et skridt på vejen til mere fredelige og normale tilstande i Tjetjenien. Det er det, som det store flertal af den tjetjenske befolkning længes efter. Alternativet risikerer at være stadig mere vold og terror. Det er nu op til de russiske og tjetjenske myndigheder at leve op til dette ansvar og sikre, at processen vinder tillid og tilslutning i den tjetjenske befolkning og dermed bliver holdbar.

Der er kommet nye elementer ind i billedet, siden Folketinget sidst drøftede konflikten i Tjetjenien. Der er sket en udvikling så vel i initiativerne fra russisk side som i den måde, hvorpå man fra tjetjensk side agerer i forhold til Rusland, både konstruktivt og destruktivt.

Det er dette mere nuancerede billede, vi nu må forholde os til. Endnu er det for tidligt at bedømme, hvor den udvikling, som fra russisk side er sat i værk, vil bære hen. Men et står fast: Konflikten i Tjetjenien kan kun finde en varig løsning ad politisk vej og med den tjetjenske befolknings medvirken.

De begivenheder, som hr. Søren Søndergaard og jeg startede vore taler med at nævne, understreger jo, at der kun findes en politisk løsning. Den danske regering vil fortsat både direkte over for de russiske myndigheder og sammen med vore EU-partnere søge at fastholde Rusland på dette politiske spor.

Forhandling

Søren Søndergaard (EL):

Tak til udenrigsministeren for at have givet et meget godt billede af situationen, for at have opremset en række ting, der bør ske. Jeg tror, udenrigsministeren igen og igen brugte formuleringen i forbindelse med Rusland, at der må: der må gives adgang til OSCE, der må gives adgang til observatører, der må, der må osv. Det er jo fuldstændig rigtigt. Det interessante spørgsmål er jo bare, hvad man gør, når det ikke sker. Det er efter vores mening det allermost interessante spørgsmål.

Mange andre steder, hvor menneskerettighederne krænkes og krænkes groft, plejer man jo på et eller andet tidspunkt at overveje, om man ikke har nogle midler, man kan bruge til at lægge pres på en stat, så den overholder menneskerettighederne.

Jeg hørte ikke helt, hvad det var for skridt regeringen vurderede der skulle tages for at lægge pres på Rusland. Jeg hørte meget om dialog med Rusland. Det synes vi er en fin ting, men jeg hørte ikke noget om, hvad det var, der skulle lægge pres på Rusland, og jeg tror altså, det er nødvendigt at lægge pres på Rusland.

Lad os tage et meget konkret eksempel. Vi er mange partier herinde i Folketinget – vi var, vil jeg sige, mange partier, i dag er vi færre – som havde den opfattelse, at Danmark skulle anlægge en statssag ved EF-Domstolen mod Rusland

for menneskerettighedskrænkelserne i Tjetjenien.

Det blev afvist først af den tidligere regering, og da den nye regering kom til, så af de selv samme politikere, som før var gået ind for det. I stedet henviste man bl.a. til, at tjetjenerne jo nu selv kunne gøre det, idet situationen er sådan, nu hvor Rusland er medlem af Europarådet, at folk inden for den russiske republik kan henvende sig til Europarådets Menneskerettighedsdomstol.

Hvad er det så, vi ser konkret? Ja, vi ser konkret, at folk der klager, folk der indgiver klager, rent faktisk forsvinder. Det er jo hele tragedien, at de folk, der klager, de forsvinder, det må jeg sige til udenrigsministeren.

Det havde jo været en anden situation, hvis den danske stat var gået ind og havde anlagt en klage, og derfor må vi i bagklogskabens lys sige, at Danmark altså bærer et vist medansvar for, at der er mennesker, der er blevet udsat for, at deres klage har ført til, at de er forsvundet.

Det er en meget tragisk konklusion, og det er en konklusion, vi burde lære af. En konklusion, som burde føre os frem til, at vi skal være meget mere aktive i retning af at gøre noget fra dansk side, gennem EU, fra alle andre sider, end vi er i dag.

Det er også en opfattelse, udenrigsministeren selv havde. Jeg vil læse op af en udtalelse, udenrigsministeren kom med her i Folketinget den 17. maj 2001:

»EU har ikke ønsket at forstyrre den rolige, men mere og mere autokratiske udvikling i Rusland ved at gøre noget større nummer ud af Tjetjenien, og selv om OSCE har anerkendt Maschadov som leder af Tjetjenien, har de intet foretaget sig over for Rusland, der reelt har afsat ham og skaffet sig af med forpligtelsen til at lade tjetjenerne selv afgøre, om landet vil være suverænt eller ej.

Alle disse overfald, krænkelser og aftalebrud kan vi ikke være bekendt at acceptere.«

KL 14.50

Det var et godt citat fra hr. Per Stig Møller den 17. maj 2001. Det burde også have været et godt citat for udenrigsministeren i dag, men det kom ikke fra udenrigsministeren. I stedet kom der fra udenrigsministeren en masse ord om, hvad man håbede, at Rusland ville gøre, selv om man må konstatere, at Rusland igen og igen har gjort forhåbningerne til skamme.

Så er der spørgsmålet om terroren. Jeg forstår på udenrigsministeren, at det er en vigtig ting,

at den tjetjenske part fordømmer terroren. Det synes jeg er en rigtig opfattelse. Blot undrer det mig en lille smule, at udenrigsministeren ikke er på det rene med, at det har den tjetjenske side jo gjort.

Jeg citerer fra Politiken den 7. februar, hvad man udsendte fra Maskhadovs side umiddelbart efter bombeattentatet i Moskvas metro, men altså før man blev opfordret til det fra vestlige ledere. Der sagde man, at det at dræbe civile er lige så forkert i Moskva som i Tjetjenien og andre steder, men den tjetjenske ledelse understregede, at mangel på erkendelse af og løsning af baggrunden for disse forbrydelser er en politisk forbrydelse.

Den 8. april gentog Maskhadov i en polsk avis: How would you define terrorism? Hvordan vi du definere terrorisme? I consider all forcible actions against unarmed people terrorism. En meget klar fordømmelse, præcis ligesom Sakajev gjorde i sin artikel den 11. april 2004.

Ja, vi skal fordømme terrorisme, alle skal fordømme terrorisme, men man skal også forstå årsagerne til, at terrorisme kan vokse sig stærk og kan slå rod i folk. For at undgå at det sker, skal man udvise en handlekraft, som efter min mening er noget større end den, ministeren i dag står for.

Jeg vil godt på vegne af SF og Enhedslisten fremsætte følgende:

Forslag til vedtagelse

»Folketinget opfordrer regeringen til på alle måder, herunder direkte gennem EU og det øvrige internationale samfund, at forstærke presset på de russiske myndigheder for at få dem til at respektere menneskerettighederne i Tjetjenien og til at fremme en politisk løsning på konflikten.

Folketinget opfordrer i den forbindelse regeringen til aktivt at bakke op bag de henstillinger til EU's Ministerråd vedrørende Tjetjenien, som fremgår af Europa-Parlamentets vedtagelse af 26. februar 2004.

Folketinget opfordrer samtidig alle parter i konflikten til at tage klart afstand fra terrorisme i alle dens former, det være sig selvmordsaktioner mod civile russere eller kidnapninger og mord på civile tjetjenere.«

(Forslag til vedtagelse nr. V 83).

Første næstformand (Svend Auken):

Der er nu fremsat følgende forslag til vedtagelse: (*Se foran*). Dette forslag indgår herefter i forhandlingen.

Den næste ordfører er fru Hanne Severinsen.

Hanne Severinsen (V):

Jeg vil gerne takke for denne anledning til, at vi kan gøre status her i Folketinget, og jeg vil gerne takke udenrigsministeren for hans redegørelse, som jo skitserede, at der desværre ikke er sket de fremskridt, som man kunne have håbet. Der er, som udenrigsministeren nævnte det, tale om en ond spiral. Alt, hvad der kunne gå galt, er gået galt, og terrorhandlingerne i Moskva var måske i virkeligheden vendepunktet, for faktisk var der tegn på en krigstræt befolkning i efteråret 2001. Men nu hvor terrorhandlingerne bliver brugt som argument, har det jo så også knust dem, som var imod krigen i Rusland. Der er ikke mere en egentlig opposition i Dumaen, og det er jo en af de triste efterretninger efter det sidste valg i Rusland.

Kl. 14.55

Fra russisk side søger man at opnå det, man kalder normalisering, men det er mest facade. Man kan jo sige, at der er sket det fremskridt, at der ikke er direkte kamphandlinger, men som det allerede er blevet nævnt, er der desværre mange terrorhandlinger, og der er mange kidnapninger, og der er mange, som er ofre. Så den måde, man har forsøgt at lave normalisering på, har helt klart ikke virket.

Det, som ville have været det kloge, ville have været, hvis man fra russisk side havde foretaget en egentlig forhandling med modparten. I stedet for har man forsøgt den anden løsning, hvor man først lavede en folkeafstemning om en ny forfatning. Den forfatning er der ikke nogen, der rigtigt ved, om der har været ret mange tjetjenere med til at skrive, i hvert tilfælde stod der som den første paragraf, at Tjetjenien var en uløselig del af Rusland.

Jeg tror heller ikke, at der er nogen her, der anfægter, at Tjetjenien på en eller anden måde må være med i den russiske føderation, men det må være med et særdeles omfattende home rule, og der er ingen tvivl om, at det ville være fornuftigt, hvis russerne gav sig ind på at få nogle reelle forhandlinger om det.

Men man fik altså i stedet for en ny såkaldt forfatning og derefter et præsidentvalg, som jo heller ikke havde særlig meget med valg at gøre.

Her blev så Kadyrov valgt som præsident, og til efteråret skal der være lokalt parlamentsvalg.

Men det, som er vigtigt at gøre sig klart, er, at det mest er facade; genopbygningen er i gang, men der er utrolig meget korrupsion, så en del af de penge, der bliver bevilget fra russisk side, ser ud til at forsvinde andre steder hen. Tjetjeniseringen har også medført, at overgrebene nu ikke foregår fra de tjetjenske tropper, men fra de tropper, som er Kadyrovs hær. Så de, der bliver ofre for terror fra begge sider, er de almindelige borgere, og det er også borgerne i Moskva.

Derfor må vi selvfølgelig på alle mulige måder gøre, hvad vi kan, for at få løst den her konflikt. Vi må også arbejde på, at der kan være international tilstedeværelse, herunder også at pressen kan være til stede, at der i det hele taget bliver mere åbenhed om, hvad det er, der foregår.

Der er i øjeblikket ikke tilstedeværelse f.eks. fra Europarådet, som der tidligere har været, men der er blevet udnævnt en ny ombudsmand, Vladimir Lukin, som forhåbentlig kan rette noget op på situationen og få gang i retsforfølgelsen af de mange overgreb, der foregår, så man kan få et egentligt retsopgør i Rusland. Og jeg vil gerne understrege, at det er den rigtige måde at gøre det på.

Vi må kæmpe for, og det har den danske regering også gjort, at vi både i EU og i andre internationale organisationer har det her spørgsmål på dagsordenen. Og den danske regering har hele tiden sørget for, at det var på dagsordenen, både i bilaterale forhandlinger, og når der var forhandlinger med Rusland på EU-plan, og det er jeg meget taknemlig for, at man fortsætter med.

Jeg vil derfor på vegne af Venstre, Socialdemokratiet, Dansk Folkeparti, De Konservative og Det Radikale Venstre fremsætte følgende:

Kl. 15.00

Forslag til vedtagelse

»Folketinget opfordrer regeringen til direkte og gennem EU og det øvrige internationale samfund fortsat at tilskynde de russiske myndigheder til at respektere menneskerettighederne i Tjetjenien og til at fremme en politisk løsning på konflikten. Folketinget opfordrer samtidig den tjetjenske side til klart at tage afstand fra terrorisme i alle dens former.«

(Forslag til vedtagelse nr. V 84).

Første næstformand (Svend Auken):

Ja, vi beder ordføreren om at blive stående, for der er spørgsmål til hende.

Der er nu fremsat følgende forslag til vedtagelse: (*Se foran*). Også dette forslag indgår heretter i forhandlingen.

Den første, der har ønsket at stille spørgsmål til ordføreren, er fru Margrete Auken.

(Kort bemærkning).

Margrete Auken (SF):

Jeg vil godt sige, at jeg troede lige, da fru Hanne Severinsen begyndte, at nu kom der nogle tilkendegivelser, som tydede på, at man godt var klar over i regeringen, at den her situation var alvorlig. Når man så kommer til den sætning, der hedder, at man på alle mulige måder skal gøre noget for at få menneskerettighedssituationen respekteret, hvad er det så, man foreslår der skal gøres?

Man foreslår, der skal gøres det, at man skal fortsætte med de metoder, man har brugt hidtil, og som kun har gjort situationen værre.

Der er ingen – ingen – muligheder for at komme i nærheden af russernes arrogance. De har lukket for adgang, de har lukket for presse og det hele. Og minsandten om det så ikke er et forslag, hvor det kun er tjetjenerne, der skal tage afstand fra terror, underforstået at den russiske terror kan vi jo alligevel ikke gøre noget ved, og det at tjetjenerne vedvarende har taget afstand, at f.eks. Maskhadov og Sakajev har taget afstand fra den terror, regner man ikke.

Må jeg godt spørge: Hvad er det for nogle ting, som regeringen forestiller sig der skal gøres, som kan ændre situationen? For det her er jo bare en begmand til tjetjenerne.

(Kort bemærkning).

Hanne Severinsen (V):

Jamen der er ikke tale om, at man derved kun fordømmer tjetjenerne. Men i øvrigt vil jeg da sige, at det i øjeblikket jo faktisk er tjetjenerne, der udfører noget af statsterroren, idet det jo altså er den nye præsidents håndlangere, som sådan set står for noget af det, som man måske før kunne sige at russerne gjorde.

Men der er jo sager for Menneskerettighedsdomstolen. Der er jo folk, der indklager Rusland. Det er jo en af fordelene ved, at de er medlem af Europarådet, at man rent faktisk kan indsende klager som borger i Tjetjenien. Og det er der jo så nogle, der har gjort. Så der er jo også gang i det.

(Kort bemærkning).

Margrete Auken (SF):

Det vil sige, at den sidste sætning her med, at man samtidig opfordrer den tjetjenske side, skal forstås sådan, at det altså er præsidenten. Det må jeg forstå, fordi man anerkender, men det skulle så nok have været sagt lidt tydeligere, at Maskhadov osv. har gjort det. Så det er altså præsidenten, der skal tage afstand fra sin egen terror. Det synes jeg er rigtigt. Men det fremgår ikke klart og tydeligt af det her dokument, at det er det, der står. Der står rent faktisk det modsatte.

Så vil jeg gerne spørge: Er det så det, regeringen siger, der kan ske nu for at forbedre situationen, at man kan indbringe sagen gennem Europarådet? Hr. Søren Søndergaard har lige stået og fortalt, hvordan folk, der gør det, forsvinder. Er det det dramatiske, voldsomme, stærke, alle mulige måder-skridt, som regeringen siger, vi nu skal have ændret situationen i kraft af – at punkt 1: Den tjetjenske præsident skal tage afstand fra sin egen terror, og punkt 2: Man kan klage gennem Europarådet? Er det, hvad regeringen har at byde på med støtte af Socialdemokratiet og Det Radikale Venstre i den her ynkkelige forestilling?

(Kort bemærkning).

Hanne Severinsen (V):

Jeg kan ikke pege på nogen dramatiske skridt. Jeg ved ikke, om fru Margrete Auken kan pege på nogle dramatiske skridt, som man kunne foretage.

Jeg synes, at regeringens metode med bestandsdigt at bringe det her op, med hele tiden at have det på dagsordenen, hele tiden at påpege problemerne, er rigtig. Der er ikke nogen nem løsning. Det kan godt være, at fru Margrete Auken har en nem løsning, men det har jeg nu altså ikke. Og når jeg nævnte det her med tjetjenske side, så var det kun for at understrege, at det jo ikke skal forstås på den måde, at andre, som begår overgreb, ikke også skal fordømmes. Det bliver de også, for man opfordrer jo den russiske regering til at overholde menneskerettighederne.

Kl. 15.05

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

For det første vil jeg sige tak for den klare melding om, at valget i Tjetjenien af Kadyrov var en farce. Det er jo også, hvad de internationale or-

ganisationer har noteret sig. Derfor vil jeg også godt spørge fru Hanne Severinsen, om det så indebærer, at det er Venstres holdning, at den legitime repræsentant for det tjetjenske folk naturligvis er Maskhadov, som jo er den eneste repræsentant, der er blevet valgt ved et valg, som fra alle sider blev anerkendt som et demokratisk valg.

Er fru Hanne Severinsen enig med mig i, at han så må vurderes som den legitime repræsentant, og at man selvfølgelig ikke kan opfatte en person, som er valgt ved et helt åbenlyst svindevalg, som en legitim repræsentant for det tjetjenske folk?

(Kort bemærkning).

Hanne Severinsen (V):

Det er klart, at det valg, som blev foretaget i efteråret, var helt utilfredsstillende.

Maskhadov blev anerkendt internationalt, dengang der sidst var præsidentvalg. Hans periode er udløbet, den udløb for et par år siden, men jeg mener da bestemt, at man skal forhandle med de kredse, der står bag, for det er jo det sidste demokratiske valg, vi har set. Så derfor er det naturligvis sådan, at når man siger, at der skal en politisk løsning til – og det er jo det, vi siger – så får man den ikke blot ved at lægge en facade ud over det hele.

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Jeg er glad for, at Venstres ordfører klart slår fast, at Kadyrov ikke er en legitim repræsentant for det tjetjenske folk. Det tror jeg er vigtigt at få slået fast, og det glæder mig, at Venstres ordfører gør det.

Er det ikke bekymrende for Venstres ordfører, fru Hanne Severinsen, som jo også er medlem af Europarådet, at vi har de her historier om, at folk, som klager til Europarådet og udnytter den ret, som er i Europarådet, til at klage til Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol, forsvinder? Og mener fru Hanne Severinsen ikke, at det genaktualiserer den debat, vi havde om at indgive en statsklage mod Rusland, sådan at der altså ikke er en person, der, med hele den risiko, der ligger i dét, kan udsættes for trusler og forsvindinger, og at klagen så kan falde væk, men at det altså netop er en stat, som man ikke på den måde kan flytte?

Det var jo den samme diskussion, som eksisterede i sin tid, da vi i Danmark havde spørgsmålet om Kemal Koc og Tyrkiet, hvorvidt det

var hensigtsmæssigt, at det var en sag, han selv skulle føre, eller det var relevant, at den danske stat gik ind.

Og dér kan man jo sige, at situationen i Tyrkiet på det tidspunkt var mange gange bedre, end den i øjeblikket er i Tjetjenien – mange gange bedre. Der var trods alt ikke de her myrderier, som vi ser i Tjetjenien i øjeblikket, hvor folk bare forsvinder og bliver taget fra deres hjem af russiske armerede køretøjer og kørt væk og så bliver fundet i grøften som en Kaj Munk eller som en anden dansk frihedskæmper på et senere tidspunkt.

Så genaktualiserer denne her udvikling ikke spørgsmålet om en dansk klage, en statsklage?

(Kort bemærkning).

Hanne Severinsen (V):

Foreløbig synes jeg, at vi på alle mulige måder skal støtte de borgere, og herunder selvfølgelig også sikre os, at de ikke pludselig forsvinder. Så det er jo klart, at det er en af de ting, som man må rejse over for russerne, om ikke de kan sørge for ordentlig sikkerhed for de borgere, som klager.

Jeg vil da ikke sige, at vi til evig tid har opgivet, at man skal indgive en statsklage, men foreløbig håber og tror vi på, at et bestandigt pres på Rusland på et tidspunkt vil give sig udslag i, at situationen bliver rigtig normaliseret, og ikke, sådan som den i øjeblikket kun bliver normaliseret mere sådan på overfladen, for det er jo det, der er behov for.

Situationen er jo ikke så nem i dag, fordi der ikke er nogen opposition i det russiske Duma, man kan støtte sig til mere – det kunne man tidligere – og det gør det hele noget sværere. På den anden side må krigstrætheden jo efterhånden også have bredt sig i det russiske samfund, så på et eller andet tidspunkt kan man sikkert finde nogle kræfter i det russiske samfund, som man kan støtte sig til for at få ændret situationen.

Første næstformand (Svend Auken):

Ja, så siger vi tak til ordføreren og går videre i ordførerrækken. Den næste ordfører er hr. Lars Kramer Mikkelsen.

Lars Kramer Mikkelsen (S):

Det er jo egentlig rart at kunne konstatere, at der i en sag af denne her kaliber ikke er så stor uenighed i Folketinget. Det tror jeg at jeg med sindro kan sige efter at have set det forslag til

vedtagelse, som er fremsat af forslagsstillerne, for der står sådan set ikke noget i det forslag, som Socialdemokraterne ikke kan være enige i, eller som i virkeligheden heller ikke er elementer i det, som allerede sker i forhold til den måde, Danmark håndterer den her sag på.

Kl. 15.10

Sørgeligt er det, at vi igen i år skal vende blikket mod Tjetjenien og konstatere, at der ingen bedring er i sigte. Siden vi havde debatten sidste år, er der ingen reelle tegn på, at situationen er forbedret. Ingen af parterne, hverken det russiske militær eller de tjetjenske oprørere, har vist tegn på vilje til at løse konflikten. Det sørgeligste af det hele er, at det er den tjetjenske civilbefolkning, der lider slemt under konflikten og er udsat for overgreb fra begge sider.

Socialdemokraterne vil kraftigt pointere, at der sådan set ikke er nogen laurbær at hvile på, hverken for regeringen eller for Danmark som sådan i den her sag.

Det er strengt nødvendigt at fordømme de grove overtrædelser af menneskerettighederne, som de russiske myndigheder dagligt begår. Socialdemokraterne sætter ikke spørgsmålstegn ved Ruslands ret til at bekæmpe terrorisme, hvor den findes, ligesom vi heller ikke anfægter Ruslands territoriale rettigheder. Men kampen mod terrorisme må og skal foregå uden at anfægte de grundlæggende menneskerettigheder, som også Rusland har forpligtet sig til at efterleve i FN, i Europarådet, i OSCE.

Jeg er selv næstformand i den danske europarådsdelegation og må sige, at der ikke er mange sager, der har haft så stor bevågenhed i Europarådet som denne, desværre uden de store fremskridt. Jeg kan ikke mindes én session i Europarådet, hvor vi ikke på den ene eller den anden måde har debatteret dette emne. Vi har netop modtaget en rapport over flygtningestrømmene inden for Rusland.

Hændelserne den 11. september var frygtelige, og kampen mod terrorismen er tvingende nødvendig, men den må ikke udvikle sig til, at ethvert oprør kan betragtes og kategoriseres som terrorisme og dermed legitimeres som terrorisme og dermed legitimere, at en stat benytter sig af uforholdsmæssigt grove metoder og overgreb mod en civilbefolkning.

De beretninger, vi får fra bl.a. Amnesty International, tyder på, at de metoder, Rusland benytter sig af i Tjetjenien, er meget langt fra at overholde menneskerettighederne. Der er beretninger om henrettelser, forsvindinger, hver uge forsvinder mennesker, der sker bortførelser ved

højlys dag, ligesom lig dukker op rundtomkring i gaderne. Tortur, voldtægt er dagens orden over for civilbefolkningen, som dagligt behandles på en facon, der klart kan kategoriseres som en krigsforbrydelse. Det er dybt uacceptabelt.

Ministeren og selvfølgelig også ordføreren bedes også bekræfte, om det er det, der menes med, at man opfordrer til, at man skal overholde menneskerettighederne i det forslag til vedtagelse, som er fremlagt, om det ikke er vejen frem at stille det krav, at det er menneskerettighederne, der skal sættes i højsædet. Og der vil jeg selvfølgelig bede ministeren om senere at løfte sløret for, hvilke krav han vil stille op.

Også de tjetjenske styrker anklages for at bryde menneskerettighederne ved at begå overgreb på civilbefolkningen. Det er lige så uacceptabelt og viser desværre, at de virkelige tabere i denne konflikt er den tjetjenske befolkning, der for langt størstedelens vedkommende bare vil have fred.

Rusland har søgt at skabe et billede af en mere stabil situation i Tjetjenien, bl.a. ved at holde en folkeafstemning om en ny forfatning og et præsidentvalg, hvor den kremlstøttede Kadyrov var eneste kandidat. Begge valg handlinger blev kraftigt fordømt af OSCE og Europarådet, selve valg handlingen blev fordømt.

Europarådet pointerede også kraftigt, at situationen i Tjetjenien slet ikke var til, at der kunne afholdes nogen form for frie afstemninger. Alene tilstedeværelsen af langt over 60.000 russiske soldater, som oven i købet måtte stemme, gjorde valg handlingerne helt absurde. Situationen i Tjetjenien kan betragtes som alt andet end stabil.

Det er Socialdemokraternes opfattelse, at der ikke findes en militær vej eller terrorvej til løsning af det her problem. Der findes kun en politisk vej, en politisk løsning på denne her konflikt. Den kan Danmark deltage i, den kan regeringen deltage i, den kan vi som nation også i Europarådet, OSCE og andre steder, og som der i forslaget til vedtagelse står »i EU« arbejde for, og det er det, som Socialdemokratiet ønsker at give til kende ved sin tilslutning til det fremlagte forslag.

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Ingen skal da være mere glad end jeg, hvis der i virkeligheden er enighed i Folketinget. Så forstår jeg jo ikke, hvorfor man fra regeringspartierne og Socialdemokratiets side har fremsat et forslag til vedtagelse, hvis man i virkeligheden

er enig i det forslag til vedtagelse, som SF og Enhedslisten fremsatte ved debattens begyndelse. Hvad er egentlig grunden til, at man fremsætter sit eget forslag til vedtagelse i stedet for at støtte det, som man tilsyneladende er enig i?

Kl. 15.15

Jeg kan jo se, at man har lavet nogle ganske bestemte ændringer. Hvor SF og Enhedslisten snakker om at forstærke presset på de russiske myndigheder, der snakker Socialdemokratiet, De Radikale og regeringen om fortsat at tilskynde, og der, hvor SF og Enhedslisten klart taler om, at alle parter i konflikten skal tage afstand fra terrorisme i alle dens former og nævner et par eksempler, nævner man fra forslagsstillerne, som bl.a. hr. Kramer Mikkelsen er en af, kun den tjetjenske side.

Så nævner vi eksplicit en EU-udtalelse, som jeg forstår at man også fra Socialdemokratiet er enig i, en udtalelse, hvori det hedder: Når det er hensigtsmæssigt at gøre brug af alle de foranstaltninger, som er til EU's rådighed for at øve indflydelse på den russiske politik i Tjetjenien, og at fremme sikkerhedsinteresser og konfliktløsning. Altså gøre brug af alle foranstaltninger. Det er Socialdemokratiet ...

Første næstformand (Svend Auken):
Så er det vist ordføreren.

(Kort bemærkning).

Lars Kramer Mikkelsen (S):

Det var jo et meget langt spørgsmål, som jeg med formandens tilladelse må sige at jeg ikke er sikker på, at jeg kan nå at svare på.

Det er jo ikke underligt, at en regering stiller op til en debat som den her med et forslag til vedtagelse, som de mener de kan skaffe flertal for. Det er jo ikke så uvant, tror jeg. Det forslag, som hr. Søren Søndergaard og fru Margrete Auken har fremsat, ser jeg først her, efter at for handlingen i salen er gået i gang. Jeg må sige, at der indholdsmæssigt set, og det mener jeg også fremgår af min ordførertale, i virkeligheden ikke står så meget i det forslag, som Socialdemokraterne ikke kunne have støttet, hvis vi havde kendt forslaget.

Jeg må også sige, at jeg oplever ministerens tale som en klar rettesnor for, hvordan ministeren mener, at Danmark skal optræde, og det ligger klart i tråd med det forslag, som er fremsat af SF og Enhedslisten. Derfor mener jeg, at der er et stort flertal for at arbejde for at fastholde menneskerettigheder i den her sag.

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Jeg kunne godt tænke mig at gentage spørgsmålet: Er hr. Kramer Mikkelsen enig i den del af EU-udtalelsen, som gik ud på at bruge ethvert til rådighed stående middel?

Derudover vil jeg godt sige, at hvis Socialdemokratiet i virkeligheden mener, at vi lige så godt kan vedtage det forslag til vedtagelse fra SF og Enhedslisten, trækker vi det da gerne tilbage og overlader det til Socialdemokratiet at fremsætte det eventuelt sammen med regeringen.

Det er da lidt underligt, at man, efter at vi har fremsat vores forslag, fremsætter et forslag til vedtagelse, som på et par nøglepunkter er fundamentalt anderledes, og så derefter siger, at der i øvrigt ikke er nogen forskel. Jo, der er en forskel. Der er forskel på, om man vil køre videre, som man har gjort nu i en situation, hvor udviklingen i Tjetjenien går i den forkerte retning, som ordføreren selv anerkendte i sin tale, eller om man vil forstærke presset.

Der er da lige præcis en klar forskel, og der er da lige præcis en meget, meget klar forskel på, om man etter fordømmelsen af terror mod alle parter eller kun mod en part i konflikten, hvis ledelse i øvrigt igen og igen og igen har fordømt terror.

(Kort bemærkning).

Lars Kramer Mikkelsen (S):

Jeg anerkender hr. Søren Søndergaards ret til at have mange ting på hjertet i de her sager, men han stiller så lange spørgsmål, at det er svært at nå at svare på dem.

Jeg må sige, at det er min oplevelse, at der i det her forslag til vedtagelse, som er fremsat, står, at vi opfordrer regeringen til direkte og gennem EU at gøre netop det, som EU siger, nemlig arbejde for, at der findes politiske løsninger. Det mener jeg sådan set er det, der bliver lagt op til i det forslag til vedtagelse, som regeringen har fremsat. Det er vi sådan set enige i. Vi mener, at det er det, der skal arbejdes for.

Når man opfordrer regeringen til fortsat at tilskynde de russiske myndigheder til at respektere menneskerettighederne i Tjetjenien, må jeg sige, at det er, som jeg oplever det, alt andet end det, de gør; ikke regeringen, men den russiske regering. Derfor mener jeg faktisk, at det er rimeligt at påpege, at det er det, vi opfordrer regeringen til at skulle arbejde for.

Derfor må jeg sige til hr. Søren Søndergaard, at jeg synes, det forslag til vedtagelse, der ligger,

er kort og præcist og sådan set dækker det, der er Socialdemokratiets holdning til sagen.

Kl. 15.20

(Kort bemærkning).

Margrete Auken (SF):

Jeg bliver altså nødt til at fortsætte, hvor hr. Søren Søndergaard slap, for jeg kan heller ikke forstå det forslag til vedtagelse, som Venstre har fremsat på vegne af også Socialdemokratiet. Jeg kan forstå, at hr. Kramer Mikkelsen også har problemer med at forstå det, for det var jo en del af talen, at han gerne ville have opklaret, hvad det og det og det betød.

Vi har endnu ikke fået svar på: Er der en forskel på det, der står i vores forslag til vedtagelse, om at man forstærker indsatsen, og det, der står i regeringens og Socialdemokratiets forslag, om at man bare fortsætter? For at fortsætte betyder, at man lader det hele gå den gale vej. Det er jo, hvad der sker i øjeblikket. Hvordan har Socialdemokratiet af regeringen fået forklaret, at fortsætter betyder forstærker? Det er det ene, jeg vil spørge om.

Det andet er det, som hr. Søren Søndergaard også havde fat i, nemlig Europa-Parlamentets vedtagelse om, at man skal bruge alle de foranstaltninger, som EU råder over. Det er jo betragteligt mere end at sige fy, fy, skamme. Hvis EU faktisk kom i gang med at bruge sine økonomiske muskler i denne sag, så tror jeg, det ville begynde at gøre indtryk. Er Socialdemokratiet enig i – nu siger jeg ikke, hvad regeringen er – at der skal bruges stærkere midler end dem, der i øjeblikket bliver brugt, hvor det tydeligvis går den gale vej?

(Kort bemærkning).

Lars Kramer Mikkelsen (S):

Der skal efter vores opfattelse bruges de midler, som gør, at det russiske samfund respekterer menneskerettighederne i Tjetjenien. Det er det, der står i forslaget til vedtagelse. Vi mener, at der skal lægges det pres. Det mener ministeren tilsyneladende også, for ellers havde han jo ikke sagt det i sin tale. Vi mener, at Danmark i sin indsats i Europarådet, i EU, i OSCE, måske i en anden rækkefølge, skal lægge det pres på Rusland for at overholde menneskerettighederne i Tjetjenien.

Samtidig mener vi også, at der skal lægges et pres på de mennesker i Tjetjenien, som ønsker en politisk-demokratisk løsning, for at de også om jeg så må sige – tilskyndes til at arbejde for

det og er med til at presse på for at stoppe de terrorhandlinger, som også er ødelæggende for at finde en politisk løsning på den her konflikt.

Derfor synes vi, at det forslag til vedtagelse er balanceret, og vi mener, at det i øvrigt dækker den holdning, der er i Folketingssalen, hvilket jeg også synes har vist sig ved de indlæg, som har været fra hr. Søren Søndergaard, og i de spørgsmål, som fru Margrete Auken har stillet mig.

(Kort bemærkning).

Margrete Auken (SF):

Jeg kan godt sige, at når den her vedtagelse med Socialdemokratiets og Det Radikale Venstres stemmer bliver sendt af sted, og den her debat bliver jo ikke uden videre sendt med, vil de på den russiske ambassade gå hen og sige:

Nu skal I høre her, der er god tryghed og opbakning. Udenrigsministeren holdt en tale, hvor han refererede vores synspunkter hele vejen igennem. Han sagde ganske vist, at det er russerne, der oplyser det, men sådan var det hele vejen igennem, og nu har de vedtaget derinde, at de vil fortsætte med at sige, at vi skal overholde menneskerettighederne. Det har vi hørt dem sige før, det sker der ikke så meget ved.

Man har så sagt til den tjetjenske side, og dermed mener man netop ikke Kadyrov, selvfølgelig ikke, for det er jo ikke den anden part, Kadyrov er jo bare indsat af russerne, at man mener, at den anden part har problemer med terror. Det er, hvad der bliver vedtaget herindefra.

Her vil jeg gerne spørge hr. Lars Kramer Mikkelsen: Hvordan skal vi blive i stand til at få formidlet, at det er indholdet i vores vedtagelse, der bliver formidlet til russerne, når det her har et indhold, der er så spagt og så ydmygt og så stilfærdigt, at man skulle tro, at det var Danmark, der var blevet en lille undertrykt lydstat i nærheden af Rusland?

(Kort bemærkning).

Lars Kramer Mikkelsen (S):

For det første vil jeg sige, at jeg synes, det er noget vrøvl. Når jeg læser Amnesty Internationals rapport om overgreb på menneskerettighederne, også i Tjetjenien, vil jeg sige, at den er der jo også andre mennesker der læser. Når vi kræver, at regeringen gennem sin indsats i EU og i andre internationale organer arbejder for, at Rusland skal overholde menneskerettigheder i Tjetjenien, er jeg sikker på, at så læser folk menneskerettig-

heder på samme måde, som Amnesty International læser ordet menneskerettigheder på.

Det er det, vi ønsker at regeringen skal arbejde for, og det er regeringen enig med os i. Ingen kan vel så fortænke os i at sige ja til at støtte en vedtagelse, hvor regeringen selv siger, at det er den indsats, man vil gøre på internationalt plan, i EU, i Europarådet og i OSCE.

Første næstformand (Svend Auken):

Vi siger tak til ordføreren og går videre i ordførerrækken. Den næste er hr. Jesper Langballe.

Kl. 15.25

Jesper Langballe (DF):

Selv om det her er en dybt, dybt alvorlig sag, kan jeg ikke lade være med at begynde med at sige, at der er noget ved de her folketingsdebatter og især ved at høre på venstrefløjen, som for mig rummer et nostalgisk drag, for jeg kommer til at tænke på livet i skolegården, da jeg selv gik i de små klasser. Da havde vi det altid med, at når der skete et eller andet ude i verden, skulle vi holde med nogen. Vi skulle finde nogen at holde med.

Jeg kan huske, at da Truman blev valgt – der var jeg ganske lille – holdt vi med Truman imod hans modkandidat, der hed Dewey. Vi vidste egentlig ikke rigtig, hvorfor vi gjorde det, men man skulle bare holde med nogen. Sådan er det jo altid for venstrefløjen, at hvis man har en krig så beskidt, så brutal, som den, der foregår mellem Rusland og Tjetjenien – fra begge sider – skal man finde et retfærdigt, undertrykt folk, der simpelt hen er genstand for alt muligt ondt.

Må jeg have lov at citere:

»Jeg tager metalpladen af. Den bruger man til en retningsbestemt eksplosion, ligesom den MON-50 landminen har. Så ryger dine dele i alle retninger i stedet, de kommer til at dække hele gaden,« har du »forstået?«

Det er udtalt til Berlingske Tidende af en 23-årig tjetjensk selvmordsbomber, Sarema Mushakhojeva, og nu er det faktisk lidt af en solstrålehistorie, for hun blev grebet af angst til sidst, da bomben skulle springe, så den sprang ikke alligevel. Nu står hun til 24 års fængsel for terrorforsøg og mord, fordi der var en tekniker, der blev dræbt under forsøget på at detonere bomben.

Det er ubeskrivelig forfærdeligt, hvad der foregår i Tjetjenien fra begge sider. Man må pege på, at danskere i Moskva fortæller – de er livrædde hver dag, ligesom russerne er det – at der

nærmest er rift om at få en lejlighed, hvor der bor nogle tjetjenske familier i opgangen, fordi det kunne være sådan en form for livsforsikring mod, at hele opgangen bliver sprængt i luften.

Nu er der jo ikke så forfærdelig mange tjetjenere i Moskva, ligesom der ikke er så forfærdelig mange russere i Tjetjenien. Der er faktisk ingen, for de blev etnisk udrenset totalt konsekvent i 1999. Det var det, der var optakten til den første tjetjenske krig.

Vi har set de tjetjenske terrorister udsende videoer, hvor de viste, hvordan de skar halsen over på gidsler og huggede fingre af dem, hvordan de puttede børn ned i huller, hvor de stod og skreg. På den anden siden har vi set et Rusland, der handler så ufatteligt brutalt, og brutaliteten bliver jo ikke formindsket af, at den russiske administration er så korrupt, som den er.

Hvorfor forbigår venstrefløjen sådan stort set de modbydelige terrorhandlinger, som tjetjenerne udøver? Jeg kan forsikre venstrefløjen om, at de tjetjenske terrorister forbigår ikke den sympati, de får bl.a. her i det danske Folketing. De spiller jo på den medlidenhed, som i meget høj grad er fremkaldt af deres egen terror.

Jeg synes, at et naturligt spørgsmål, som jeg tit har stillet mig selv, er: Hvorfor lader Rusland simpelt hen ikke Tjetjenien gå? Hvorfor ikke koble dem fra? Der er jo det at sige til det, at mellem de to tjetjenske krige, altså mellem 1996 og 1999, var Tjetjenien faktisk noget nær selvstændigt, men det gik ikke på grund af en indædt islamisk fundamentalisme, og fordi risikoen ligger i, at der er olieledninger i området, som er et oplagt sabotagemål.

Jeg vil sige, at det værste, der overhovedet kan ske – og jeg synes perspektiverne er utrolig dystre – er, at det går på samme måde som i Afghanistan, at det hele ender med stridende klaner, og at det betyder, at så overtager Osama bin Laden simpelt hen magten.

Kl. 15.30

Det her er en ordførertale uden nogen konklusion. Jeg er ikke i stand til at udpege engle eller djævl. Jeg er ikke engang i stand til at give udenrigsministeren en enkelt staldfidus med hensyn til, hvordan han lige med et snuoptag løser det der problem.

Jeg ser ikke nogen løsning – ingen anden end den, som Venstres ordfører nævnte: at tage det op igen og igen og igen over for Rusland. Men man skal sandelig ikke glemme at gøre tjetjenerne opmærksom på, at de ikke skal regne med at

vinde medlidenhed ved deres afskyelige terrorhandlinger.

Lad mig så sige til sidst, at når der i det vedtagelsesforslag, som vi er med i, står, at Folketinget samtidig opfordrer den tjetjenske side til klart at tage afstand fra terrorisme i alle dens former, så udlægger vi det i hvert fald sådan, at det er de tjetjenske politiske ledere, der skal holde fast på ansvaret.

For sagen er jo den, at en stor del af den tjetjenske side har sympati for terroren. Ligesom det russiske bagland, det folkelige bagland, desværre har sympati for russernes ufattelige brutalitet, sådan har de fleste tjetjenere desværre sympati for den tjetjenske terror.

(Kort bemærkning).

Margrete Auken (SF):

Jeg skal ikke gå ind i alt det, som hr. Jesper Langballe i øvrigt vrøvlede om, undskyld, sagde, men spørge til, om hr. Jesper Langballe er enig i, at Maskhadov, Sakajev, de folk, der hører til den side af det, klart har taget afstand fra terroren. Og hvem er det så? Er det Kadyrov, der skal gøre det? Eller hvem er det, man mener der skal gøre det klart? Kan vi ikke få at vide, hvem hr. Jesper Langballe tænker på, når han siger, at det skal være de politiske ledere? For jeg går ud fra, at han tager folk på ordet, når de har sagt det og gentaget det og gentaget det. Eller har han speciel adgang til andre informationer om Maskhadovs holdninger?

(Kort bemærkning).

Jesper Langballe (DF):

Fru Margrete Auken skal nu ikke gå ud fra, at jeg altid tager hvem som helst på ordet.

Men jeg hørte godt, at hr. Søren Søndergaard lagde meget vægt på de der forsikringer, som lyder meget flotte.

Jeg har ikke noget specielt at have det i, jeg har ingen alternative informationer, men jeg bliver nødt til at sige, at det er noget, man har oplevet før, bl.a. i Palæstina, at ansvarlige politiske ledere tager den stærkeste afstand fra en terror, som de selv er dybt involveret i.

Med fare for at nedkalde alle mulige politisk korrekte forhandelser over mit hoved må jeg også sige, at det faktisk er en fremgangsmåde, som stemmer fuldstændig overens med Koranen, og som er en normal islamisk politisk fremgangsmåde. Det gør ikke noget, at man stikker en løgn, hvis det tjener den hellige sag.

Jeg kan ikke dokumentere, at de ikke mener, hvad de siger. Men at jeg sådan uden videre skulle tage dem på ordet – nej, den køber jeg ikke.

(Kort bemærkning).

Margrete Auken (SF):

Med hensyn til det der med religionskrige så lad os lige springe dem over.

Der står i det her forslag til vedtagelse:

»Folketinget opfordrer samtidig den tjetjenske side til klart at tage afstand fra terrorisme i alle dens former.«

Hvordan skal de gøre det, sådan at hr. Jesper Langballe er tilfreds? Hvad er det for nogle ord, de skal bruge, som vil gøre, at hr. Jesper Langballe vil sige, at det er det her, vi har opfordret dem til? Eller er det bare et tomt slag i luften, hvor man bagefter siger, at de muslimske løgnhalse vil vi selvfølgelig ikke høre på alligevel?

(Kort bemærkning).

Jesper Langballe (DF):

Nej, men når fru Margrete Auken spørger på den måde, så vil jeg sige, at det er et rigtig venstrefløjsspørgsmål, for det forudsætter jo, at man kan lave en eller anden form for formulering, der giver en garanti: Så gør de det nok aldrig mere. Noget i den retning.

Jamen sådan er virkeligheden jo ikke. Man kan ikke regne med løfter, man kan ikke regne med garantier, man kan ikke regne med noget som helst. Men man kan, som det er blevet sagt før, og det vil jeg gerne gentage, tage det op igen og igen og igen. Det lange, seje træk er faktisk det eneste, man kan pege på. Og så kan man især, for det er der behov for, gøre tjetjernerne opmærksom på, at de ikke skal tro, at de vinder medynk og sympati i Vesten ved at øve terror, for det er faktisk det, der i øjeblikket godt kunne se ud til at være tilfældet, når man ser det med tjetjenske briller.

Kl. 15.35

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Den 11. april skrev Ahmed Sakajev i Politiken:

»Ligesom de vestlige iagttagere konstaterer vi med bekymring den år for år voksende bølge af tjetjenske selvmordsterroristers angreb på civile mål og den fredelige befolkning i Rusland. ... Præsident Maskhadovs regering gør, hvad der

står i dens magt for at standse dem, som har besluttet med deres liv at gengælde deres slægtninges og nærmestes martyrdød.«

Nu er jeg sådan set fuldstændig enig med hr. Langballe i, at det er fuldstændig omkostningsfrit at påstå dette. Man kan påstå hvad som helst. Dansk Folkeparti kan påstå, at de gør noget for de svagest stillede i det danske samfund. Det er også løgn, så man kan påstå hvad som helst. Det kan hr. Sakajev selvfølgelig også godt gøre.

Men der er jo den forskel, at i modsætning til Dansk Folkeparti så er Sakajevs sag jo blevet prøvet ikke bare ved én, men ved to domstole: ved en dansk domstol og ved en engelsk domstol. Den engelske domstol brugte, jeg tror, det var næsten et år på det, hvor man fra russisk side fremlagde alle de dokumenter og alle de beviser, man overhovedet havde på, at Sakajev var indblandet i terror. Man var endda så god til at fremkomme med beviser, at en af dem, som man hævdede Sakajev havde slået ihjel, blev vakt til live, sådan at han kunne bevidne, at Sakajev rent faktisk havde deltaget i den frygtelige forbrydelse. Man brugte alt, hvad man kunne.

Kan hr. Langballe lige oplyse, hvilket resultat den engelske domstol kom frem til?

(Kort bemærkning).

Jesper Langballe (DF):

Nu er det vel ikke nogen modsætning til Dansk Folkeparti at stå til ansvar for to domstole; både hr. Søren Søndergaard og vi står som bekendt til ansvar over for både Tinget og vælgerne.

Men jeg kan jo ikke sige det. Hvis det der citat blev fremsat som vedtagelsesforslag i Folketinget, ville jeg da stemme for det. Det er jo fremragende, det er udmærket. Men hr. Søren Søndergaard ved også, at det ikke er alle efterretnings-tjenester, der deler hans personvurdering. Der har været meget tvivl om bemeldte herres valør. Men jeg vil ikke udtale mig om spørgsmålet, jeg vil bare sige, at nogen garanti har vi ikke.

Jeg vil sige, at det dokumenterer jo egentlig, at når man skal prøve at vurdere det interne politiske landskab mellem tjetjernerne, så er man som vesterlænding med de informationer, vi har, på en fuldstændig håbløs opgave, for det er et morads af slyngler og utvivlsomt enkelte hæderlige folk. Så jeg kan ikke give hr. Søren Søndergaard noget på nogen måde sikkert svar på hans spørgsmål.

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Tænk engang, at det lykkedes hr. Langballe at bruge næsten to minutter på ikke at svare på et fuldstændig enkelt spørgsmål. Det er da imponerende. Det fuldstændig enkle spørgsmål var: Hvilket resultat nåede den engelske domstol frem til efter i et år – tror jeg det var – at have undersøgt Sakajevs sag og i den forbindelse have fået hundredvis af dokumenter fra den russiske efterretningstjeneste og den russiske stat stillet til rådighed og med mulighed for at konsultere alle de efterretningstjenester i hele verden, de ville? Hvilken konklusion kom det engelske retssystem frem til? Jeg har dommen liggende her. Vi kan jo gå den igennem.

Det er et meget enkelt spørgsmål. Kan hr. Langballe svare på det?

(Kort bemærkning).

Jesper Langballe (DF):

Ja, det var faktisk det, jeg forsøgte. Jeg kan give det sokratiske svar, at jeg ikke har noget svar. Sådan er det jo. Den position kommer vismænd en gang imellem i, at man i modsætning til propagandister må sige, at det her kan jeg ikke rigtig svare på.

Det er fuldstændig rigtigt, at hele den undersøgelse jo ikke førte til noget som helst resultat, og hvorfor i alverden skulle jeg kunne gøre det bedre end domstolen? Det er fuldstændig meningsløst.

Jeg udelukker ikke, at han er en hæderlig mand, men jeg gør opmærksom på, at den tjetjenske terrorisme for det første har formentlig stort set hele det tjetjenske folk med sig, ligesom den russiske brutalitet har hele det russiske folk med sig. For det andet gør jeg opmærksom på, at det er fuldstændig umuligt for os at skelne mellem venlige, søde, rare antiterrororienterede tjetjenske ledere og så slyngler. Jeg vil i hvert fald ikke påtage mig det.

Kl. 15.40

(Kort bemærkning).

Holger K. Nielsen (SF):

Det er nyt for mig, at sokratiske svar skulle være det pure nonsens, for det er jo det, vi hører her fra hr. Jesper Langballe.

Vi kender da udmærket svaret på det spørgsmål, som hr. Søren Søndergaard har stillet. Alle de anklager, der var fremført mod Sakajev af russiske myndigheder, blev hældt af bordet først af en dansk domstol og så af en britisk domstol.

Det er jo sandheden. Der er ikke brug for hverken, om jeg så må sige, autentiske sokratiske svar eller vrøvlesokratiske svar på det. De blev hældt af bordet af disse domstole.

Så vil jeg godt stille et enkelt spørgsmål til hr. Langballe. Når man hører hr. Langballes tale, er der jo ingen tvivl om, hvad han mener om hele denne her sag. Tjetjenerne er slyngler, de er muslimer, og jeg ved ikke hvad. Hvordan kan hr. Langballe så være med i den vedtagelse, der er fremsat her? Vi synes ikke, den her vedtagelse er særlig god, men den er dog ikke på det niveau, som hr. Langballe er nede på. Så jeg må da konkludere, at det er rendyrket opportuniste, når hr. Langballe kan være medforslagsstiller til et forslag, der opfordrer de russiske myndigheder til at respektere menneskerettighederne i Tjetjenien. Hvorfor skal de dog det, hvis der er tale om slyngler, muslimer og terrorister?

(Kort bemærkning).

Jesper Langballe (DF):

Jeg får alle mine værste fordomme bekræftet ved sådan et indlæg. Jeg husker en tidligere debat her i Folketingssalen om præcis det samme, hvor jeg gjorde opmærksom på, ligesom jeg gjorde i dag, at russerne er ufatteligt og uacceptabelt brutale, men at tjetjenerne ikke er engle. Det afstedkom, at hr. Holger K. Nielsens partifælle, hr. Villy Søvnald, sagde: Der kan man høre, at det var det yderste højre, der talte.

Det yderste højre! Det er jo altså en debat på et niveau, som er helt tåbeligt. Fordi man gør opmærksom på, at tjetjenerne ikke er engle, hvad russerne så vist heller ikke er, så er det det yderste højre, der taler! Og så skal jeg slet ikke have lov at være medunderskriver på det her vedtagelsesforslag, som netop gør opmærksom på begge parter afskyelige handlinger eller i hvert fald gør opmærksom på, at de skal høre op med dem! Hvad er det da for noget?

Men man skal holde med en; man skal finde en, der er fuldstændig engleagtigt retfærdig og undertrykt, for så har man en sag på venstrefløjen.

(Kort bemærkning).

Holger K. Nielsen (SF):

Hr. Jesper Langballe siger, at alle tjetjenerne støtter terrorisme. Hvor ved han det fra? Hvor ved han fra, at alle russerne støtter den russiske fremfærd? Hvor ved han det fra?

Der er jo tale om, at hr. Jesper Langballe taler ud fra et grundlag, som er så overfladisk og så

forkert, som noget kan være, og så vil han tilmed ikke indrømme, at en dansk domstol og en britisk domstol har hældt alle anklager mod Sakajev af bordet. Der er bare intet på ham.

Hvis der overhovedet skal være en form for politisk løsning på det her problem, på den her konflikt, som er ulykkelig, og som heller ikke er udtryk for, at alle tjeterne er engle, det er der jo ingen der påstår er tilfældet, men hvor der er tale om en russisk magtprøve, en russisk brutalitet i det område, som ligger langt ud over det, man oplever fra den anden side, hvordan kan hr. Jesper Langballe så tro på, at denne konflikt kan løses, medmindre man appellerer til de moderate kræfter blandt tjeterne? Det er det grundlæggende politiske spørgsmål i det her.

(Kort bemærkning).

Jesper Langballe (DF):

Hr. Holger K. Nielsen vil ikke have held til at gøre det her til en retssag, hvor hr. Holger K. Nielsen og hr. Søren Søndergaard selv er forsvarsadvokater for en bestemt tjetsk politiker og så vil have mig anbragt som anklager. Det vil ikke lykkes dem. Jeg synes, diskussionen er irrelevant. Jeg har ikke udtalt mig hverken for eller imod den pågældendes terroristiske sindelag.

Kl. 15.45

Må jeg i øvrigt gøre opmærksom på i forbindelse med den der tale om det vrøvlesokratiske, at det ægte sokratiske er det, at man kender forskel på det, man ved, og det, man ikke ved, at man med andre ord ved, hvad man ikke ved. Og det er det, jeg synes, det kniber lidt med.

Nu tabte jeg tråden. Jeg kunne vel ikke få hr. Holger K. Nielsen til at sufflere mig? Der var et helt konkret spørgsmål, jeg skulle – hvilket? (*Til-råb fra salen*). Ja! Altså hele Rusland deler Putins had til tjeterne. Det ved jeg adskilligt mere om, end jeg ved det modsatte, for jeg kender en hel del mennesker i Rusland, og jeg kender, når sandt skal siges, ikke nogen i Tjetjenien. Så det sidste er mere en fornemmelsessag.

Men vi bliver altså nødt til at gå ud fra, det gør jeg i hvert fald, at det i Tjetjenien forholder sig nogenlunde som i Palæstina, at terroren har bred folkelig opbakning i modsætning til i Irak, hvor det ganske givet kun er et fåtal, der støtter den.

Første næstformand (Svend Auken):

Vi siger tak til ordføreren og går videre til fru Gitte Seeberg.

Gitte Seeberg (KF):

Situationen i Tjetjenien er fortsat meget vanskelig, sådan som også andre ordførere har været inde på. Siden Folketinget sidst drøftede konflikten i Tjetjenien, er der sket ændringer, nogle måske til det bedre, andre til det værre. Det er vores opfattelse, at konflikten mellem tjeterne og russerne kun kan løses ad politisk vej og med vilje fra begge sider.

Konflikten rummer en mængde problemer, om end der er iværksat en proces, som måske skal føre til opbygningen af politiske strukturer i Tjetjenien. Sidste år afholdtes en folkeafstemning om en ny forfatning og en ny valglov for Tjetjenien, og senere på året afholdtes præsidentvalg. Det er en kendt sag, at omstændighederne, hvorunder disse valg blev gennemført, var meget kritisable, og det var da også EU's vurdering.

I forbindelse med folkeafstemningen sidste år afgav russerne løfter om bedre leveforhold for tjeterne og genopretning af økonomien og den sociale sektor i samarbejde med det tjetske folk. Målet er, at der skal indgås en aftale om kompetence- og ansvarsfordeling mellem de russiske og tjetske myndigheder. Dette skulle ifølge russiske tilkendegivelser give Tjetjenien en betydelig grad af selvstyre, og det er også nødvendigt, hvis der skal komme en løsning.

Sagen er jo den, at en løsning af konflikten, som jeg tidligere nævnte det, må ske ad politisk vej og gennem forhandling. Tjetjenien er en del af Rusland, og dette er derfor en præmis, hvorpå den politiske realitet hviler.

Selv om netop nogle af de elementer, jeg netop har nævnt, synes at trække i den rigtige retning, er situationen dog fortsat meget ringe. Den humanitære situation for tusindvis af tjeterne er forfærdelig. Det gælder ikke kun den civile befolkning, men også de mange flygtninge, hvoraf en del er i Ingusjetien. Menneskerettighederne overtrædes dagligt, og nødhjælpsorganisationerne arbejder under meget vanskelige forhold og uden videre samarbejde fra de russiske myndigheders side.

Fra dansk side bidrager vi med hjælp til nødhjælpsorganisationer, der arbejder i Kaukasusområdet. Via Naboskabsprogrammet yder Danmark også støtte til samarbejde mellem højere læreanstalter i Tjetjenien og i Danmark, dette for at understøtte en normalisering. Derudover bidrager vi også, som det er blevet oplyst, gennem EU til den humanitære indsats.

Der sker fortsat overgreb på civilbefolkningen, både med likvideringer, tortur og forsvindinger. Overgreb begås, som der tidligere var nogle, der har været inde på, både af tjettejere og af russere. Der er igangsat en proces, der skal retsforfølge de alvorlige forbrydelser, der er begået de senere år af russiske militærpersoner, men indtil nu må man sige, at udkommet langt fra har været tilfredsstillende.

Som myndighed har russerne naturligvis ret til at bekæmpe terrorisme, og vi har jo også set de mest grusomme terrorangreb begået af tjettejere mod russere. Der har været angrebet i teatret i Moskva, men der har også været mange andre angreb i subways og andre steder, hvor uskyldige civile er blevet ofre for terrorismen.

Det er russerne selvfølgelig i deres gode ret til at bekæmpe, men denne ret er ikke ubetinget. Det må ske på en måde, så menneskerettighederne overholdes, og det må ikke bruges som et alibi for at rette angreb mod civilbefolkningen.

Kl. 15.50

Som udenrigsministeren påpegede i sin besvarelse, tager Danmark spørgsmålene om forholdene i Tjetjenien op med de russiske myndigheder ved enhver lejlighed. Det gælder ikke kun bilateralt, men også gennem EU. Danmark ligger politisk på linje med de øvrige EU-lande.

Vi vil fortsat have fokus på forholdene i Tjetjenien og de russiske myndigheders ageren. Rusland skal give adgang for medierne til at komme til Tjetjenien for ved selvsyn at kunne vurdere forholdene. Der skal være åbenhed. Derfor skal OSCE og Europarådet igen have ret til at være til stede i Tjetjenien.

Rusland må forstå, at det også på den måde kan bidrage til at skabe opmærksomhed om, at Rusland har iværksat foranstaltninger, der i hvert fald ifølge dem selv har til hensigt at forbedre forholdene. Det er i hvert fald, hvad de selv giver udtryk for. Og det ville være på sin plads, om også uafhængige medier og observatører fik mulighed for at vurdere dette.

Håbet er naturligvis, at de skridt, som Rusland trods alt har taget, bringer processen videre. Man må håbe på mere fredelige tilstande for den plagede befolkning. Man kan ikke være enige i, hvordan russerne har gjort det. Det tror jeg ikke der vil være nogen her der kan være enige i. Men når det er sagt, må vi håbe på, at de skridt, der er taget, alligevel bringer landet Tjetjenien i den rigtige retning.

Afslutningsvis vil jeg sige, at Det Konservative Folkeparti naturligvis støtter det forslag til vedtagelse, vi selv er medforlagsstillere til.

Første næstformand (Svend Auken):

Vi beder ordføreren om at blive stående. Den første spørger er fru Margrete Auken.

(Kort bemærkning).

Margrete Auken (SF):

Jeg vil da godt spørge fru Gitte Seeberg, hvad det er, der trækker i den rigtige retning. Nu hørte jeg godt, at det her blev modereret – ligesom udenrigsministeren også sagde – med, at ifølge russerne selv så er det og det sket. Men er ordføreren bekendt med, at der er sket noget i Tjetjenien, der trækker i den rigtige retning? Og hvad er det i givet fald, ud over at der ikke er de store kampe, men altså grusomt mange af de små?

Det andet, jeg godt vil spørge om, er: Vi er jo begge to kandidater til Europa-Parlamentet, og Europa-Parlamentet har vedtaget en ganske klar beslutning, hvori man bl.a. siger, at nu må EU bruge alle de midler, EU har til sin rådighed, og det er jo mere end bare at holde de der venlige samtaler. Det er ikke krigeriske midler, men det er bestemt midler, der har flere muskler i sig, hvis man brugte dem. Vil fru Gitte Seeberg sammen med mig, sammen med SF, sammen med forhåbentlig andre herinde også, sige: Det er en vigtig del af vores valgkamp nu, at vi vil sørge for, at EU faktisk begynder at bruge nogle af de reelle midler, de har?

Jeg tror på, at der skal sådan nogle metoder til og ikke bare venlige erklæringer, som russerne jo indtil nu, så vidt vi kan skønne, virkelig har været hamrende ligeglade med.

(Kort bemærkning).

Gitte Seeberg (KF):

For at tage det første spørgsmål først vil jeg sige, at der jo foreløbig ikke er kommet megen dokumentation for, at der rent faktisk er sket forbedring af forholdene.

Der er ingen tvivl om, at der er mere ro i landet, selv om der er blevet dræbt mennesker så sent som i går og andre dage i Tjetjenien. Så det, at man dog har fået en forfatning – det kan godt være, at man ikke bryder sig så meget om indholdet – det, at der har været afholdt et valg, og at der er lagt op til, at der skal være valg til parlamentet senere på året, kan måske være med til at bringe tingene på rette spor. Det virker i hvert fald, synes jeg, som om russerne har erkendt, at

det er nødvendigt. Om det så fører til konkrete resultater, tør jeg ikke at svare på. Men der må vi jo så vurdere situationen hen ad vejen.

Med hensyn til det andet spørgsmål, som fru Margrete Auken stillede omkring Europa-Parlamentet, så ser jeg sådan set ikke, at Europa-Parlamentet går videre end den politik, som regeringerne fører. Man lægger jo ikke op til – jeg ved ikke, om det er det SF vil foreslå – at der skal være handelsboykot eller andet mod Rusland. Så langt går Europa-Parlamentet jo ikke i deres beslutning.

(Kort bemærkning).

Margrete Auken (SF):

Nej, men de siger, at vi skal benytte de midler, EU har til sin rådighed. Og jeg går ikke ud fra, at de mener, at det er de 60.000 mand fra Petersbergopgaverne. Mange, mange i Europa ved jo godt, at er der noget, russerne er ligeglade med, så er det venlige henstillinger om at overholde menneskerettighederne; det rager dem altså mindre end ingenting.

Det synes jeg, man skal tage alvorligt nu, og så vidt jeg kan læse ud af den vedtagelse, der er lavet, så er det også det, man har sagt. Men det er klart, at der skal sættes vilje bag det her, så vi ikke bare står med de der venlige erklæringer, som fru Gitte Seeberg jo var lige ved at sige at hun var enig med mig i at vi ikke havde dokumentation for havde ført til forbedringer.

Så kom den med, at der var kommet en forfatning, og at der var valgt en præsident – så kom den. Og der har vi selvfølgelig russernes ord for, at det fører til forbedringer. Mener Det Konservative Folkeparti også, at der er bare sandsynlige tegn på, at det her valg har ført til forbedringer?

Kl. 15.55

(Kort bemærkning).

Gitte Seeberg (KF):

Jeg tror, det er for tidligt at svare på det endnu. Jeg er i hvert fald ikke i stand til at besvare spørgsmålet med nogen sikkerhed. Det er jo så smertefuldt, det, der er sket mellem tjetjenerne og russerne, at det også vil tage tid at hele det. Det, jeg egentlig synes er det væsentlige, er, hvis vi kan komme til den konklusion på et tidspunkt, at man er på rette vej. Der er så foretaget nogle ting, som jeg siger trækker i den retning, hvor man kan sige, at det dog er bedre, at det er foretaget, end at der slet ikke er foretaget noget.

Og det kan man så håbe på vil skabe en normalisering af forholdene for tjetjenerne.

Med hensyn til Europa-Parlamentet og forslaget til vedtagelse så ser jeg faktisk overhovedet ikke nogen forskel på det, Europa-Parlamentet siger, og den politik, som den danske regering fører, og som vi er enige i. Den går nemlig ud på, at man skal spille på alle de heste, der er, og det gør vi også. Det har udenrigsministeren også nævnt i sin besvarelse at vi gør, både gennem EU og bilateralt, når den danske regering har mulighed for at tilkendegive sine synspunkter.

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Jeg har tre konkrete spørgsmål til fru Gitte Seeberg.

Opfatter Det Konservative Folkeparti Kadyrov som en legitim repræsentant for det tjetjenske folk?

Og for det andet: Hvorfor tror fru Gitte Seeberg egentlig, at medierne er udelukket fra ... jeg tror, det vil være en fordel, hvis udenrigsministeren ikke forstyrrer, så... vi kan også vente ...

Gitte Seeberg (KF):

Stil bare spørgsmålet.

Søren Søndergaard (EL):

Godt. Hvorfor tror fru Gitte Seeberg, at medierne er udelukket fra Tjetjenien? Fru Gitte Seeberg nævnte det selv. Altså hvad er fru Gitte Seebergs egen vurdering af, hvorfor medierne er udelukket fra Tjetjenien?

Og for det andet: Hvordan opfatter fru Gitte Seeberg sådan helt seriøst de valgtal, der var fra det seneste præsidentvalg til det russiske præsidentembede fra Tjetjenien, hvor over 90 pct. skulle have deltaget i valghandlingerne, og hvor 92 pct. af dem skulle have stemt for Putin? Hvordan opfatter fru Gitte Seeberg selv de valgtal?

(Kort bemærkning).

Gitte Seeberg (KF):

Jeg vil sige, at vi tager det omkring præsidentvalget til efterretning. Det har jo også været kritiseret, men det tager vi simpelt hen til efterretning, og så håber vi på, at processen kan komme videre derfra.

Hvorfor medierne er udelukket har jeg jo også haft med i min ordførertale. Jeg synes, det er et problem, at medierne efter min vurdering er udelukket, fordi russerne ikke ønsker medier-

nes adgang til at komme ind og se, hvad der sker i Tjetjenien. Det er jo ikke kun medierne, der har vanskelige forhold i Tjetjenien, det er lige så meget nødhjælpsorganisationerne. Men når alt det er sagt, så tror jeg da også, at det er et meget farligt sted at være.

Med hensyn til valgtal havde jeg også det med i min ordførertale. Valget blev kritiseret af EU, og jeg føler mig helt overbevist om, at der selvfølgelig er hold i EU's vurdering. Selvfølgelig gør jeg det.

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Jamen hvad betyder det konkret, at man tager det til efterretning, at Kadyrov er valgt til præsident for Tjetjenien? Hvad betyder det konkret, at man tager det til efterretning?

Det var et svindelvalg. Det var et valg, hvor de kandidater, der ville, ikke havde mulighed for at opstille. Det var et valg, som ingen internationale observatører, stort set ingen, observerede, fordi man på forhånd sagde, at hele processen op til valget alene gjorde, at det ikke kunne blive et retfærdigt valg. Det var slet ikke et spørgsmål om selve valghandlingen. Den har der også været mange historier om. Men selve processen op til gjorde det fuldstændig udelukket, at der kunne være tale om et retfærdigt valg. Det står i øvrigt også i den udmærkede resolution fra Europa-Parlamentet.

Hvad betyder det så, at man tager det til efterretning? Er det normal politik for denne her regering, at man tager alle mulige svindelvalg, hvor alle mulige bliver installeret ved hjælp af svindel og bajonetter, til efterretning? Er det ikke mere korrekt at sige, at det er uacceptabelt, og at vedkommende ikke er en legitim repræsentant for det tjetjenske folk?

(Kort bemærkning).

Gitte Seeberg (KF):

Jeg synes, jeg klart har tilkendegivet, at det var en uacceptabel form. Det er også det, andre har tilkendegivet. Der var en masse mangler omkring valget. Men sagen er den, at der jo ikke er andre at forholde sig til på nuværende tidspunkt. Som landet ligger nu, er han den eneste legitime valgte i Tjetjenien. Så mere har jeg sådan set ikke at føje til den sag.

Kl. 16.00

Der har været svindel, ja, men jeg mener ikke, at jeg skal være i en position, hvor jeg skal forsvare de russiske myndigheders fremfærd i den-

ne her sag, på ingen måde, men det er bare lidt vanskeligt for mig at stå her i dag og foreslå, at en anden person, som Enhedslisten eller andre måtte foreslå, skulle være den legitime leder i Tjetjenien.

(Kort bemærkning).

Holger K. Nielsen (SF):

Nu bliver jeg jo meget forundret, for jeg kan da huske, at Det Konservative Folkeparti, da partiet var i opposition, og da partiets talsmand hed hr. Per Stig Møller, hvordan han holdt lange oplæg om, at Maskhadov var den legitime repræsentant for tjetjernerne.

Det er han fortsat ifølge mange tjetjernerne, efter min vurdering ifølge de fleste tjetjernerne, men det ved vi jo ikke helt, men i hvert fald er der ikke i den tjetjenske befolkningen nogen opbakning bag Kadyrov, og han har ikke en chance for at få skabt den politiske løsning.

I den forbindelse vil jeg godt spørge, hvad der er sket med Det Konservative Folkeparti, siden det nu ikke er muligt, at partiets talsmand her i dag vil stå og sige, at man jo trods alt stadig væk har Maskhadov som en form for repræsentant for tjetjernerne.

(Kort bemærkning).

Gitte Seeberg (KF):

Jeg kan ikke komme det nærmere. Der har været afholdt præsidentvalg. Vi kritiserer de omstændigheder, hvorunder valget er blevet afholdt, men ikke desto mindre har valget været afholdt, og vi har ikke nogen mulighed for at gå ind og ændre ved det og sige, at en anden leder, som må have større opbakning i befolkningen, så er den retmæssige leder af Tjetjenien; den mulighed har vi simpelt hen ikke.

Vi er jo nødt til at forholde os til de personer, der, om ikke andet formelt, er valgt, og der kan så være alle mulige omstændigheder, som jeg også synes, jeg har gjort rede for her, som gør, at vi kan være uenige om metoderne, og måske også være uenige i, at han er den rette person, men ikke desto mindre er han dog den, som i dag er valgt som præsident.

(Kort bemærkning).

Holger K. Nielsen (SF):

Jamen Maskhadov sidder stadig væk som valgt tjetjensk præsident, dengang anerkendt internationalt ved det valg, han blev valgt ved, og jeg husker stadig væk, at hr. Per Stig Møller holdt et stort og lidenskabeligt forsvar for, at man skulle

anerkende Maskhadovs valg. Han er ikke væltet af nogen, russerne accepterer ham ikke, russerne har afholdt det korrupte valg, der netop er afholdt.

Derfor synes jeg da, at man bør kunne forlange af De Konservatives talskvinde, at hun forholder sig til, at det, De Konservative sagde, da partiet var i opposition, om Maskhadov, og hvad man siger i dag, overhovedet ikke hænger sammen.

(Kort bemærkning).

Gitte Seeberg (KF):

Jeg synes, det hænger udmærket sammen, det, som jeg siger her, og jeg synes ikke, at jeg har mulighed for at redegøre yderligere for det, og jeg mener, at jeg har sagt det, der skal siges i den sag.

Tredje næstformand (Kaj Ikast):

Tak til ordføreren. Fru Margrete Auken som ordfører.

Margrete Auken (SF):

Så at sige alt tyder på, at situationen i Tjetjenien er gået fra rædselsfuldt til værre, siden vi sidst havde debat herinde. Samtidig er regeringens holdning til problemet blevet om muligt endnu mere valen.

Når man tænker på, med hvilken skråsikkerhed statsministeren begrunder sin krig mod Irak med Saddams brutaliteter mod sin befolkning, skulle man tro, at der var storkrig under opsejling mod Rusland, der er ansvarlig for decideret folkemord. Det er jo som om, at de, der ikke blev udryddet af Stalin ved den brutale folkeforflytning i 1944, med djævlens vold og magt skal knuses nu, endda under dække af demokrati. Tjetjenerne har fået påtvunget så vel en folkeafstemning til vedtagelse af den fortsatte kærlige underkastelse under Rusland som et præsidentvalg, hvor stemmeprocenten mindede om eller måske endda overgik, hvad vi har set f.eks. i Nordkorea, og propagandaen har gode kår.

De, der har læst den glimrende bog om det danske formandskab, husker også citaterne fra statsministeren til udenrigsministeren.

Kl. 16.05

På side 147 finder man følgende betegnelse for tjetjenerne: Kriminelle fanatikere, en bande mordere. De fører ikke en legitim kamp for selvstændighed. Jeg tror, det var nogenlunde, hvad der stod, men det var også nok, ikke? Skønt Usman Ferzauli, viceudenrigsminister i republik-

ken Tjetjenien, gennem sin advokat har bedt statsministeren gøre rede for disse grovheder, har han ikke hørt noget endnu. Magtens arrogance kan også styre små landes statsministre, og hvem kerer sig i øvrigt om et perifert folk som det tjetjenske?

Nu er tilsidesættelsen af dem gået så vidt, at Danmark, i hvert fald ifølge hvad vi er orienteret om, også er begyndt at nægte tjetjenske asylansøgere beskyttelse mod den tortur, vi jo ved de bliver udsat for, hvis de bliver smidt tilbage. Det er, som om det er russernes forklaring af, hvordan der ser ud i Tjetjenien, der er gået fuldstændig ind i det danske system, og det er desværre også lidt det, vi kan læse ud af det forslag til vedtagelse, der er fremsat, og af hvad der er blevet sagt her i dag, heldigvis ikke af alle.

Den nuværende tjetjenske ledelse er Ruslands marionetdukke. Sakajev skrev i Politiken på skedag om de mange selvmordsbombere, der nu myldrer frem:

»Men efter verdenssamfundet stiltiende eller udtalte billigelse sætter Kreml med sin politik om statsterrorisme flere og flere tjetjener i en situation, hvor »det er bedre med en rædselsfuld ende end med rædsel uden ende«. Og denne situation har Vesten på samvittigheden.«

Det er sikkert sådan nogle citater, der bliver brugt til at sige, at så forsvarer Sakajev terroren. Men han tog, som det også er blevet sagt mange gange i debatten i dag, meget klart afstand fra terroren, men det er jo ikke det samme, som at man ikke gør opmærksom på, hvad der fremmer terror i stedet for at bekæmpe den. Både Sakajev og Maskhadov har hele tiden taget afstand, men alligevel er det kravet om en sådan afstandtagen, der nu i det forslag til vedtagelse, som altså jo bliver vedtaget, har fået hovedparten af den kritik, der er til stede fra regeringens, fra Socialdemokratiets og fra Det Radikale Venstres side. Det er minsandten skammeligt.

Nu er det jo udenrigsministeren, vi henvender os til, ikke statsministeren. »Det er jo dine venner, Per«, sagde statsministeren ifølge nævnte bog, og vi skal ikke langt tilbage i tiden, før vi finder gode citater fra daværende hr. Per Stig Møller. Jeg skal ikke gentage dem i dag, vi har citeret dem før, og han husker dem med garanti.

Vi har trods alt også kunnet høre af ministerens svar nu og også af Socialdemokratiets tale, at der er andre tilkendegivelser fra Danmark og fra Vesten og især fra EU om, at der bør ske noget positivt. Vi har bare ikke hørt noget om, at

man vil gøre noget alvorligt, som vil ændre udviklingen.

At vi må have EU på banen er sikkert. Rusland vil med garanti give en blæsende god dag i alle mulige erklæringer om krænkelse af menneskerettigheder osv., de er i hvert fald ikke en by i Rusland. Der skal håndfaste tiltag til. EU har de økonomiske muskler til at presse Rusland. Europa-Parlamentet siger udtrykkeligt i sin erklæring, at man, når tid kommer, må bruge de metoder, der er til rådighed, og det er altså ikke krigsriske metoder, men alligevel nogle, som russerne vil have respekt for, i modsætning til hvad de bliver udsat for i øjeblikket.

Så er der endelig en vinkel, jeg godt vil nævne her, og den fremgår også af en henvendelse, som flere af os har fået i dag fra Tjetjenienkomiteen, som drejer sig om det udeblivende retsopgør. I Vesteuropa fik vi et retsopgør med nazismen, og trods grimme troldefjæs her og der er der ingen fare for nazismens genkomst. Men i Rusland, i Sovjetunionen, er der aldrig lavet et retsopgør med Stalin, en grundig opklaring af, hvad der skete i Stalintiden, og nu dukker det autoritære styre frem igen, uden at nogen for alvor gør indsigtelse.

Det kan blive en meget farlig situation for os alle sammen, og jeg vil godt her spørge ministeren, om han ikke vil reflektere på det, der også står i Europa-Parlamentets vedtagelse om, hvordan man får igangsat en grundig undersøgelse, sådan at det forsømte kan blive indhentet også i forhold til Stalintidens forbrydelser over for en række af de folkeslag, som Stalin maltrakterede.

Niels Helveg Petersen (RV):

Inden jeg vender mig til selve hovedsagen, vil jeg gerne spørge udenrigsministeren, under hvem sagen ikke henhører, det er jeg på det rene med, om den praksis, der følges af danske asylmyndigheder ved behandlingen af tjetjenske asylansøgere. Jeg synes, at det, da sagen har været rejst i pressen i dag, vil være på sin plads, at udenrigsministeren redegjorde for den praksis, som følges.

Kl. 16.10

Det er umuligt at sige noget som helst positivt om situationen i Tjetjenien eller om udviklingen i Tjetjenien. Rapporterne fra menneskerettighedsorganisationer taler et uhyggeligt sprog om vilkårlig magtanvendelse, om terror, om tortur og mennesker, der forsvinder eller

mishandles, om lovløshed og retsløshed; og der er ikke nogen bedring i sigte.

Det er, som om de kræfter, der vil en mere fredelig udvikling, som ønsker forsoning frem for vold, forbliver svage i alle sider af konflikten. Det internationale samfund kan ikke rigtig komme til at hjælpe på blot en nogenlunde normal måde, end ikke OSCE. Tidligere var der dog en OSCE-mission i Tjetjenien. Tjetjenien udgør således i alle måder en sort plet.

Det er fuldt forståeligt, at Rusland er nødt til at bekæmpe tjetjensk terror af den type, vi har set i teatret i Moskva og i undergrundsbanerne. Ingen vil bestride Ruslands ret til at forsøge at beskytte sig imod den type af terror. Selvfølgelig ikke. Men man kan behøje Rusland, at Rusland ikke har gjort et konsekvent og tilstrækkelig helhjertet forsøg på at tilvejebringe det, som er den eneste mulige løsning, nemlig en politisk forhandlet løsning. Hvad gør vi i den situation? Ja, vi har jo ikke anden mulighed end at blive ved med at presse på.

Jeg er enig med de ordførere, der tidligere har sagt, at EU her selvfølgelig er afgørende. EU, men også alle andre internationale organisationer, som kan tænkes at spille en rolle, bør tages i anvendelse. Ud over EU er det OSCE, det er Europarådet. Det er sågar også inden for NATO, hvor Rusland og NATO-landene jo har et samtaleforum, hvor man diskuterer sikkerhedsproblemer. Også dette forum bør benyttes til at forklare over for Rusland, at det, der foregår i Tjetjenien, gør et overordentlig ubehageligt indtryk i den del af verden, hvor vi bor.

Derfor mener jeg, at det er et hovedpunkt, som det også fremgår af det forslag til vedtagelse, der er fremsat, at vi opfordrer regeringen til direkte, dvs. tosidedt, og så igennem EU og det øvrige internationale samfund at blive ved med at trykke på de russiske myndigheder. Det er den vej, vi nu engang har til vores rådighed. Det er ikke så meget, desværre, men jeg ser ikke andre muligheder.

Så har jeg lige et par bemærkninger til hr. Jesper Langballe, som sagde noget, der glædede mig meget. Jeg kan jo ikke gøre det bedre end domstolene, sagde hr. Langballe. Nu husker jeg en sag, hvor hr. Langballes partileder mente, at hun kunne gøre det meget bedre end den danske Højesteret. Det ser ud til, at der sker nogle fremskridt i erkendelsen af domstolenes rolle. Det kan man da i hvert fald glæde sig over.

(Kort bemærkning).

Jesper Langballe (DF):

Det er et mærkeligt synspunkt det der, at enten har domstole altid ret, eller også har de det aldrig. Selvfølgelig kan man kritisere en domstols afgørelse, når man mener, den er fuldkommen tåbelig, og selvfølgelig kan man der, hvor en domstol afslører, at et spørgsmål er så kompliceret, at man ikke kan trænge til bunds i det, også godt tillade sig selv at sige, at det kan man faktisk heller ikke selv.

Men jeg vil skænke hr. Niels Helveg de sidste lidt billige bemærkninger, og så vil jeg gerne kvittere for en ordførertale, som for mig at se var ædruelig og afbalanceret i modsætning til noget af, hvad vi ellers har hørt i den her debat.

Nu er udtrykket folkemord blevet brugt i debatten, det er et ord, man er begyndt at rutte meget med. Folkemord det er jo konsekvent udryddelse af folk. Vil hr. Niels Helveg Petersen give mig ret i, at når der ingen russere er i Tjetjenien, så er det, fordi de er blevet totalt udryddet, etnisk udrenset, i 1999, og at det var det, der startede den første krig?

Kl. 16.15

Tredje næstformand (Kaj Ikastr):

Jeg vil gerne henstille til, at man følger forretningsordenens tidsangivelser.

(Kort bemærkning).

Niels Helveg Petersen (RV):

Jeg ved ikke, hvor mange russere der er i Tjetjenien, det har jeg ingen mulighed for at danne mig et overblik over. Der er i hvert fald en del militært personel i Tjetjenien.

Men jeg må sige, at en del af problemet i Tjetjeniensagen jo netop er det, at der i den russiske befolkning – og det er jo noget, der går langt tilbage – er stærk mistænksomhed over for Tjetjenien. Også før uroen startede i 1990'erne, var der stærk mistænksomhed over for tjetjenere, som bl.a. er blevet beskyldt af russerne for at være meget aktive i den russiske mafia.

Så det er en del af problemet, at der er en mangel på forståelse på begge sider i konflikten.

(Kort bemærkning).

Jesper Langballe (DF):

Ja, men jeg vil sige, at spørgsmålet om, at der ikke er – og hvorfor der ikke er – nogen russere tilbage i Tjetjenien, jo ikke er uvæsentligt. Det er jo ikke uvæsentligt, hvad det er for brutale handlinger fra både russisk og tjetjensk side,

som har optrappet det ufattelige had, der gør situationen mere eller mindre uløselig; også fordi terrorisme altid har det indbygget i sig, at terroreren kan gå hen og ramme terroristerne selv. Det så man i Irland, det ser man nu i Irak, og det kan jo blive en bremse på terrorismen.

Men det kan det ikke i Tjetjenien, for der gælder det begge parter, at russernes brutalitet er på behagelig afstand af den russiske civilbefolkning, og at tjetjenernes terror i Moskva og i de russiske storbyer er på behagelig afstand af tjetjenierne, og derfor bliver man aldrig nogen sinde selv ramt af terroreren.

Må jeg lade det her munde ud i det spørgsmål til hr. Helveg Petersen, om han mener, det er berettiget at kalde det, der skete i 1999, for en total etnisk udrensning, og at det trækker nogle lange spor ud i fremtiden?

(Kort bemærkning).

Niels Helveg Petersen (RV):

Jeg vil ikke indlade mig på at sætte ord på begivenhederne i 1999. Det synes jeg ikke er det afgørende. Vi ved, at der fandt afskyelige begivenheder sted.

Men der var én ting, der interesserede mig meget i hr. Jesper Langballes indlæg. Det var, at nu var det – heldigvis vil jeg sige – ikke mere religionskrig; nu var Irland inde i billedet, som vedrører kristne, og russerne var inde i billedet, som også vedrører kristne. Det synes jeg var et fremskridt i forhold til hr. Jesper Langballes første indlæg – det vil jeg gerne sige – for jeg tror nemlig, at det had, der er her, ikke har sin grundlæggende rod i religiøse modsætninger, men i andre modsætninger.

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Jeg forstår godt, at hr. Helveg Petersen ikke vil ind på alle hr. Langballes spekulationer, men kan hr. Helveg Petersen i det mindste ikke oplyse hr. Langballe om, at den første Tjetjenienkrig ikke startede i 1999? Det er mere, for at ikke det totale, forvrøvede mørke får lov til at blive fastholdt i den her sag. At den så heller ikke startede med etniske udrensninger osv., er en anden sag, men kunne vi ikke bare få fastslået den enkle kendsgerning, at den første Tjetjenienkrig altså ikke startede i 1999?

Så kunne jeg godt tænke mig at spørge hr. Helveg Petersen om det, vi har været inde på i forhold til andre, nemlig spørgsmålet om Kadyrov. Jeg må indrømme, at jeg bliver lidt overra-

sket, når jeg fra borgerlige partiers ordførere hører, at man tager til efterretning, at Kadyrov er præsident i Tjetjenien, og at ham må vi forhandle med, fordi det ikke er til at ændre og der ikke er andre legitime repræsentanter for det tjetjenske folk. Mener hr. Helveg Petersen – og det er et rent, åbent spørgsmål – at Kadyrov på nogen måde kan påberåbe sig retten til at være en legitim repræsentant for det tjetjenske folk? Eller mener han ligesom jeg, at han er en repræsentant for Putin, hvis han er noget?

(Kort bemærkning).

Niels Helveg Petersen (RV):

Det sidste er jo helt korrekt. Det forholder sig jo sådan, at Tjetjenien i folkeretlig henseende er en del af Rusland. Og den legitime hersker i Rusland er præsident Putin, og det tror jeg ikke der kan være nogen diskussion om. Så det kan jeg bekræfte.

Kl. 16.20

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Igen til spørgsmålet om, hvorvidt Kadyrov er en legitim repræsentant for det tjetjenske folk – en person, der blev valgt ved et valg, hvor der ikke var nogen internationale observatører, fordi de havde afstået fra at komme, fordi de på forhånd sagde, at med den optakt, der havde været til valget, kunne det ikke bliver demokratisk. Det er ikke engang et spørgsmål om, at de kom og så sagde, at der blev svindlet et eller andet sted. De traf simpelt hen en beslutning om på forhånd at blive væk, fordi, som de sagde, det ikke kunne lade sig gøre at gennemføre et demokratisk valg under de her vilkår.

Kan en person, der er installeret på et sådant grundlag, betragtes som en legitim repræsentant for det tjetjenske folk? Jeg synes, det er dybt overraskende, og derfor vil jeg selvfølgelig gerne høre, hvad Det Radikale Venstre mener.

At man lige så godt kan gå til Putin, hvis man vil forhandle med en legitim repræsentant for det tjetjenske folk, er jo fuldstændig åbenlyst. Der er sådan set ikke nogen grund til at gå den omvej, der hedder at gå til Kadyrov. Putin er mindst lige så legitim en repræsentant for det tjetjenske folk som Kadyrov er, eftersom det er ham, der har indsat ham.

(Kort bemærkning).

Niels Helveg Petersen (RV):

Jeg tror ikke, der her er uenighed i synet på valget, som fandt sted, og som jo heller ikke blev internationalt observeret af de grunde, hr. Søren Søndergaard nævner. Man anså valget for at være forkert tilrettelagt fra starten af, og det gør jeg også, og det er vist den almindelige opfattelse i det internationale samfund, at sådan forholder det sig, og derfor er den, der er legitim hersker over Tjetjenien, Ruslands præsident.

(Kort bemærkning).

Margrete Auken (SF):

Jeg var lige ved at sige, at jeg syntes, det var en forholdsvis klar tale, hr. Niels Helveg Petersen holdt, og så blev jeg lidt forstyrret over, at det syntes hr. Jesper Langballe også, men sådan kan det jo gå her i livet.

Men jeg vil godt spørge hr. Niels Helveg Petersen om slutningen på den vedtagelse, han er med til at fremsætte, hvor der står, at Folketinget samtidig opfordrer den tjetjenske side til klart at tage afstand fra terrorisme i alle dens former. Hvem tænker man på? Hvad er det for nogle tjetjenere? Det er jo den eneste sådan reelle opfordring, der er i den her vedtagelse. Hvem er det, man henvender sig til?

(Kort bemærkning).

Niels Helveg Petersen (RV):

Med nogen undren har jeg hørt den diskussion om, hvad det betød, altså den tjetjenske side. Det betyder alle på den tjetjenske side inklusive dem, der har gennemført, eller som måske i øjeblikket planlægger at gennemføre terrorisme. Jeg synes i og for sig, det er et meget velvalgt udtryk til at dække hele feltet. Den tjetjenske side omfatter altså i allerhøjeste grad dem, som enten har gennemført eller planlægger at gennemføre terrorisme, og det synes jeg egentlig ikke er særlig uklart.

(Kort bemærkning).

Margrete Auken (SF):

Nu kan jeg ikke se en hånd for mig mere, for betyder det så, at det er terroristerne, der skal ud at gøre det, eller er det Kadyrov, der skal ud at gøre det? Nej, vel? Der kan vi godt høre, at det kan vi jo ikke sidde og vente på. Så må det jo betyde Maskhadov og Sakajev f.eks. og de der mennesker.

Jeg kan så forstå på hr. Niels Helveg Petersen, at han er enig med os andre i, at de faktisk har

gjort det meget klart, men hvem er det så? Er det terroristerne selv?

Det er en underlig form for opfordring. De fleste af os vil jo da gerne dele den, men det er jo ikke sådan, at man regner med ligefrem at rykke verdensordenen, ved at man opfordrer terroristerne til at tage afstand fra terror.

Eller er det Kadyrov, der skal gøre det? Hvem tænker man på? Det er jo trods alt en forholdsvis kort vedtagelse, hvor det her altså fylder over en tredjedel af den og er det eneste sådan lidt operative, da resten bare handler om, at man fortsætter, som man har gjort hidtil.

(Kort bemærkning).

Niels Helveg Petersen (RV):

Nej, det mest operative i vedtagelsen er jo den stærke opfordring til at bruge de internationale kanaler, det internationale samfunds kanaler, for at lægge så meget pres på Rusland som muligt.

Men jeg synes da, det er helt på sin plads netop at opfordre også terrorister til at undlade at begå terror. Der er da ikke bedre adressater på den opfordring end folk, der enten planlægger eller har gennemført terrorisme. Det ser jeg ikke noget problem i. Så jeg vil sige, at den tjetjenske side også er Kadyrov, og det er også alle andre, som kunne være mulige terrorister. Terrorister her advarer man, fordi de ikke skal begå terrorisme. Det er jo indholdet i det.

Kl. 16.25

(Kort bemærkning).

Holger K. Nielsen (SF):

Jeg må sige, at jeg også undrede mig over den bemærkning, der kom, om, at Putin jo i virkeligheden var tjetjernerens lovlige repræsentant. Det er muligvis korrekt ud fra nogle meget formalistiske statsretlige betragtninger, men tror hr. Niels Helveg Petersen, at det fremmer en politisk løsning på den her konflikt – og det er det, som jeg kan forstå at regeringen, Dansk Folkeparti, Det Radikale Venstre og Socialdemokraterne ønsker – at man henholder sig til den form for betragtning, hvor tjetjernerne må opfatte sig som værende repræsenteret af den Putin, der er ansvarlig for, at i tusindvis af tjetjenerer er dræbt, i hundredetusindvis er fordrevet?

(Kort bemærkning).

Niels Helveg Petersen (RV):

Jeg mener, adressen er rigtig. Jeg mener, et hovedansvar i dette her påhviler landets egentlige myndigheder og magthaver. Og jeg tror ikke,

man gør denne sag nogen tjeneste ved et øjeblik at trække fra, at det er hr. Putin og hans regering, som har det endelige ansvar for, hvad der sker på russisk territorium inklusive i Tjetjenien.

(Kort bemærkning).

Holger K. Nielsen (SF):

O.k., men så er det vel også derfor, det er vigtigt at få identificeret, hvilke tjetjenerer hr. Putin i givet fald skal forhandle med. For det kan jo ikke hjælpe noget, at man siger, at hr. Putin skal forhandle med sig selv, fordi han også er tjetjernerens lovlige repræsentant. Man er vel nødt til at forholde sig til: Er det Kadyrov, eller er det Maskhadov, eller hvem er det på den tjetjenske side, som man opfatter som en legitim forhandlingspartner for Putin i relation til at få lavet en politisk løsning på den her konflikt?

(Kort bemærkning).

Niels Helveg Petersen (RV):

Jeg har sagt, hvad jeg mener om hr. Kadyrovs regering og valget. Det opfatter jeg som et ikkelegitimt valg. Men jeg vil gerne fastholde, at det er præsident Putin, der har det egentlige overordnede ansvar for, hvad der foregår, herunder også det ansvar at finde sig samtalepartnere, som, om jeg så må sige, tegner det tjetjenske folk. Det er hans ansvar.

Tredje næstformand (Kaj Ikast):

Så er det hr. Jann Sjursen som ordfører.

Jann Sjursen (KD):

Situationen i Tjetjenien er ganske forfærdelig. Det er den først og fremmest på grund af de menneskelige lidelser, der er der, de drab på folk, som finder sted. Det er den også politisk, fordi der ikke er nogen udsigt overhovedet til en løsning af de store problemer, der er mellem russerne på den ene side og det tjetjenske folk på den anden side.

Man kan i virkeligheden sige, at vi her står over for et vaskeægte paradoks, fordi vi midt i kampen mod terrorismen sådan helt globalt oplever, at konflikten i Tjetjenien om end ikke er gået i glemmebogen så i hvert fald er rykket langt ned på den storpolitiske dagsorden, på trods af at man egentlig skulle tro, at den i disse tider, hvor vi netop taler så meget om kampen mod terrorisme, kampen for menneskerettigheder og demokrati, burde være rykket endnu højere op, end den er.

Vi har jo diskuteret Tjetjenispørgsmålet ved flere lejligheder her i Folketinget inden for de seneste år. Alligevel sker der jo hele tiden nyt. Desværre er det ikke godt nyt, der er sket siden sidste gang, vi debatterede Tjetjenien her i Folketingssalen.

Vi har oplevet flere valghandlinger i Tjetjenien, som mildest talt ikke vidner om frie valg, men derimod om det, jeg vil kalde påtvungne valg af Rusland inklusive diverse kandidater.

På den baggrund er det vanskeligt at være optimistisk i forhold til at nå det, som alle jo også her i debatten har været enige om er løsningen, nemlig en politisk løsning af den konflikt, som vi nu har set gennem årene.

Der kan ikke gøres andet end at opfordre først og fremmest russerne til at ophøre med de helt unacceptable krænkelse af menneskerettighederne, som finder sted i Tjetjenien, og at tjetjernerne også opfordres til at stoppe de selvmordsbombeaktioner, som har fundet sted i Rusland. Begge dele er med til forhindre, at vi når en politisk løsning.

Kl. 16.30

Der, hvor vi fra dansk side og fra dansk side i international sammenhæng gennem EU, Euro-parådet, OSCE osv. først og fremmest kan udøve pres, som også vil kunne virke til fordel for det, der er en løsning, nemlig en politisk løsning, vil først og fremmest være over for Rusland, som sidder med de kort på hånden, der skal spilles ud, for at vi når videre for at få en politisk løsning. Det er her, ansvaret er størst, som vi ser det fra Kristendemokraternes side, og det er derfor, at det også er vigtigt, at der fra talerstolen i dag lyder en kraftig fordømmelse af den russiske fremfærd i Tjetjenien, som den foregår.

I forhold til forslag til vedtagelse, som er fremsat her i Folketinget i dag, er der foreløbig fremsat to: et af SF og Enhedslisten på forespørgernes vegne, som siger mange udmærkede ting også i mere klar tekst, og et forslag til vedtagelse, som er fremsat af fru Hanne Severinsen på vegne af partier, der repræsenterer et flertal i Folketinget.

Det forslag kan vi godt støtte fra Kristendemokraternes side. Det kommer til afstemning først. Jeg vil dog sige, at det jo unægtelig er et noget afdæmpet sprogbrug, forslaget er ført i, og også et sprogbrug, som vi gerne havde set opstrammet, men af forskellige grund nåede vi det ikke. Det er også grunden til, at vi ikke er medforlagsstillere på det forslag til vedtagelse, som blev fremsat af fru Hanne Severinsen m.fl.

(Kort bemærkning).

Margrete Auken (SF):

Det er, fordi jeg godt vil have hr. Jann Sjursen til at opklare det, som vi ikke har kunnet få opklaret i løbet af dagen.

Når hr. Jann Sjursen nu har besluttet sig for at ville stemme for det der forslag, hvor vi andre altså er landet på, at det er så vrøvlet, at vi er nødt til at stemme imod det – det er ikke bare det, det er vagt; det er simpelt hen uigennemskueligt – kan det være, at hr. Jann Sjursen kan forklare den sidste sætning. Hvem er det, man henvender sig til, når man opfordrer tjetjernerne til at tage afstand fra alle former for terrorisme? Hvem er adressaten i den henvendelse, som hr. Jann Sjursen nu er parat til at stemme for?

(Kort bemærkning).

Jann Sjursen (KD):

Jeg er da først og fremmest glad for, at fru Margrete Auken tillægger mig så store evner, at jeg skulle kunne udlægge teksten helt præcist efter den debat, vi nu har haft.

Der kan for så vidt være flere adressater i forhold til sådan en opfordring, for det er jo netop, som også det fremgik af udenrigsministerens besvarelse af forespørgslen, et spørgsmål om at tage afstand fra alle former for terrorisme, uanset hvem den bliver udøvet af. I den forstand mener jeg ikke, at der er tale om, at det er én bestemt adressat, der er tale om i den her sammenhæng.

(Kort bemærkning).

Margrete Auken (SF):

Jamen altså undskyld, jeg vil gerne sige meget, meget pæne ting til hr. Jann Sjursen. Da jeg kunne forstå, at han havde været gennem en overvejelse, som havde fået ham til at støtte forslaget, kunne det jo være, at han kunne levere mig den forklaring, som jeg ikke har kunnet få fra de andre ordførere. Det har jo vitterligt strittet i så mange retninger og været viklet ind i det vrøvl, at man sagde til terroristerne, at nu skulle de slå sig selv over fingrene.

Er det Kadyrov, der menes her? Eller er det Sakajev og Maskhadov? Når det er lidt vigtigt at få det at vide, er det jo, fordi vi skal høre, om den danske regering og med den altså et flertal i Folketinget nu er kommet derhen, at de ikke tager de tilkendegivelser, der tidligere er kommet til Maskhadov og hans folk, alvorligt, og at de nu skal komme en gang til.

Man siger, at man tager dem på ordet, og at Sakajev har været igennem en retssag, og hvad ved jeg, som viser, at det er seriøst. I betragtning af, hvor slemme ting vi står med, må det jo være muligt for dem, der støtter den her vedtagelse, at udlægge den, så når hr. Jann Sjursen skal hjem og forklare, hvorfor han stemte for den, kan han sige, at der var en præcis adresse i den opfordring, der lå, som gik ud over det i øvrigt udmærkede med, at vi skal fortsætte bestræbelserne. Der står ikke intensivere, men jeg kan høre, at mange i dag har sagt, at man hermed mener at intensivere bestræbelserne for dialog. Og så er der den der mærkelige henvendelse til den tjetjenske side.

(Kort bemærkning).

Jann Sjursen (KD):

Jeg må bare sige til fru Margrete Auken, at jeg ikke er enig i, at det er så mærkeligt endda. Nu skal jeg ikke tage ansvaret for, hvad andre ordførere i øvrigt har sagt i debatten på nuværende tidspunkt, men jeg synes ikke, det er så mærkeligt endda i forhold til, hvad der står i selve teksten sammenholdt med det, som udenrigsministeren sagde i sin besvarelse af forespørgslen: at man tager afstand fra alle former for terrorisme og dermed i denne her sammenhæng også den terrorisme, som måtte være udført af tjetjenere.

Nærmere kommer man det efter min mening ikke i sådan et forslag til vedtagelse, som vi har med at gøre her, og det gør man heller ikke, når vi i øvrigt har tilsvarende debatter. Jeg mener ikke – hvis fru Margrete Auken vil tillade mig at prøve at besvare det spørgsmål, der blev stillet før, skal jeg gøre det – at det er spor anderledes, end hvad vi har at forholde os til i tilsvarende forslag til vedtagelse i andre debatter omhandlede tilsvarende emner.

Kl. 16.35

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Hvis man i det forslag til vedtagelse havde skrevet om den russiske side i konflikten, ville ingen være i tvivl om, hvem det var. Det ville være de russiske myndigheder, den russiske regering – det skriver man så i øvrigt også – for det er klart, at i et land som Rusland er der nogle, der er ansvarlige, og nogle, der ikke er ansvarlige.

Når man siger den tjetjenske side, hvem er det så? Efter min mening er det fuldstændig absurd at snakke om den tjetjenske side som en en-

hed, da vi ved, at den tjetjenske side består af folk med vidt forskellige holdninger. Nogle er imod terror, Maskharov, Sakajev, nogle er for terror af modsatrettede årsager, nemlig den nuværende tjetjenske regering, som er for terror mod civilbefolkningen, og så har vi på den anden side tjetjenere, som bekæmper besættelsesmagten med terror.

Der er altså fuldstændig modsatrettede holdninger, hvad mening giver det så at henvende sig til den tjetjenske side? Hvis vi nu skal spørge hr. Jann Sjursen, mener hr. Jann Sjursen så, at det også omfatter netop Maskharovfløjen, som i forvejen har taget afstand fra terrorisme?

(Kort bemærkning).

Jann Sjursen (KD):

Jeg mente rent faktisk med det, jeg sagde tidligere, at man ikke bare kan sige, at den tjetjenske side er én side, for nu at bruge hr. Søren Søndergaards sprogbrug og det, der står i forslaget til vedtagelse, men at der er flere adressater. Det svarer fuldstændig til det, jeg sagde tidligere, at man må vurdere de enkelte tilfælde, og det kan man jo ikke tage stilling til i et forslag til vedtagelse, som må have en generel karakter.

Jeg sagde så i øvrigt også i min ordførertale, at når vi ikke var medforlagsstillere på det her forslag til vedtagelse, ligesom vi i øvrigt heller ikke var det sidste gang, vi havde en debat om Tjetjenien her i Folketinget, hvor vi også endte med at stemme for det vedtagelsesforslag, jeg tror, at det var nr. 31, som blev vedtaget, var det, fordi vi faktisk ikke mener, at man kraftigt nok over for den russiske side fordømmer det, der sker, hvor vi også mener, at det nuværende forslag til vedtagelse også godt kunne udtrykkes med mere klar tekst, end det rent faktisk er.

Men vi har ikke nogen anledning til at stemme imod eller undlade at stemme til det, der står i forslaget til vedtagelse, heller ikke på baggrund af den bevarelse, som vi har fået fra udenrigsministeren i dag.

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Opfatter Kristendemokraterne og hr. Jann Sjursen Kadyrov som en legitim repræsentant for det tjetjenske folk?

(Kort bemærkning).

Jann Sjursen (KD):

Nej.

Udenrigsministeren (Per Stig Møller):

Jeg synes, det virker, som om man søger en polarisering i det danske Folketing, som forekommer mig temmelig absurd, for den giver indtryk af, at vi er dybt splittede i vores opfattelse af Tjetjenien. Der kommer spørgsmål fra SF og Enhedslisten, som giver indtryk af, at der nogle, det er SF og Enhedslisten, der forsvarer tjetjenerne, og så er der andre, der ikke gør det.

I virkeligheden står hele Folketinget og fordømmer menneskerettighedskrænkelserne i Tjetjenien og forlanger, at de, der foretager menneskerettighedskrænkelserne, bliver ført til doms, og som samtidig selvfølgelig siger, at Rusland altså også har ret til at leve i fred for terror. Det har jeg forstået på hr. Søren Søndergaard at han også mener.

Jeg synes faktisk, at der foregår en polarisering, som ikke er til gavn for tjetjenerne, for det giver jo indtryk af, at der kun er et lille mindretal, der forsvarer tjetjenernes ret, og det er jo ikke rigtigt. Når jeg hørte på alle ordførertalerne, er alle jo enige om, at tjetjenernes ret skal respekteres.

Man har ønsket en polarisering, som jeg synes er urimelig, og som jeg også synes er urimelig over for tjetjenerne, for vi står jo alle sammen og siger, at tjetjenerne skal have deres menneskerettigheder, og at den autonomi, som er blevet stillet dem i udsigt, skal indfries.

Hvad gør man så for at nå det? Ja, man gør mange ting. Man gør det, at man tager det op i EU i ruslandsmøderne – der er et i morgen – man tager det op i FN's Menneskerettighedskommission, og det er ikke populært i Rusland, at der er blevet lavet en tekst i FN's Menneskerettighedskommission, som er meget stærk og meget klar; man har i EU genovervejet hele ruslandspolitikken og strammet den op, således at der er mere konsekvens i ruslandspolitikken, end der var før. Det er bl.a. på den danske regerings initiativ, at der er taget initiativ til en mere konsekvent ruslandspolitik i EU.

Jeg har heller ikke hørt – jo, det kom lige pludselig fra fru Margrete Auken, men ikke fra hr. Søren Søndergaard – forslag til sådan mere konkrete handlinger over for Rusland end dem, vi har foretaget, og som jeg her har nævnt.

Kl. 16.40

Så nævner man Europa-Parlamentets tekst. Jamen Europa-Parlamentet opfordrer præcis til den politik, som regeringen fører. Hvis vi tager punkt 12, så anbefaler Europa-Parlamentet Rådet at genoplive og udvikle tosporstilgangen,

ifølge hvilken EU aktivt skal sørge for eller arbejde for, at Ruslands politik ændres i forhold til Tjetjenien, samtidig med at man fortsætter samarbejdet med Rusland på alle andre områder. Der står altså ikke i punkt 12, at man skal gennemføre økonomiske sanktioner, som fru Margrete Auken sagde, samtidig med at hun sagde, at hun støttede EP-teksten. Europa-Parlamentet anbefaler præcis den politik, det store flertal i Folketinget her har stået og forklaret og forklaret og forklaret.

I Strasbourg er der en menneskerettighedsdomstol, som afsiger de første domme her inden sommerferien. Lad os dog se de domme. I Europarådet, hvor fru Margrete Auken og hr. Søren Søndergaard sidder, behandler man spørgsmålet om, hvorvidt der skal rejses et tribunal. Jeg er meget spændt på at se, hvad Europarådets parlamentariske forsamling når frem til der.

Så morer man sig med et citat fra mig fra den 17. maj 2001, men man glemmer jo, at der siden da er kommet en forfatning, der er lovet autonomi, der er kommet et præsidentvalg, som vi efterlyste, og der kommer det parlamentsvalg, som vi efterlyste. Vi er ikke tilfredse med den måde, forfatning og autonomi er udøvet og udmonteret på, men det skal jeg hilse og sige at Putin heller ikke er, for han synes faktisk, ifølge de oplysninger jeg har, at Kadyrov tager lidt for meget selvstyre i Tjetjenien for øjeblikket i forhold til, hvad Putin havde forestillet sig.

Der er altså åbenbart mulighed for at tage noget autonomi, som man ikke havde ventet, og det vil sige, at man bevæger sig i en retning, som formelt set var den, vi gerne ville have.

Med hensyn til Maskhadov, og hvad der så menes med fordømmelsen af terrorer: Der menes præcis, som hr. Jann Sjursen sagde, hele siden, for den består af mange elementer, der overhovedet ikke har kontrol over hinanden, men hvoraf nogle udøver terror.

Jeg må sige, at når jeg har siddet her og læst Sakajevs tekst fra Politiken igen, er det ikke et sandt billede, hr. Søren Søndergaard giver af den tekst, nemlig som fordømmelse af terror. Der står: Det, som Kremlin kalder terrorisme. Nå, det er det måske så ikke i virkeligheden? Og der står: Hvis den beskylder tjetjenerne for at anvende terroristiske metoder. Det er altså åbenbart bare en beskyldning.

Så står der også, at Vesten er mere skyldig end Rusland, og det gentages også i slutningen, og at Vesten har denne situation på samvittigheden. Jamen undskyld mig, nu synes jeg, at jeg

har meget dyb sympati for tjetjenernes ret til selvbestemmelse i deres hus, men det er simpelt hen urimeligt at føre dette ind i debatten, som hr. Søren Søndergaard gjorde.

Hele det danske Folketing, og det var under hr. Niels Helveg Petersen som udenrigsminister, var enige om, at i 1996 kom der en fred, hvor vi gjorde, hvad vi kunne for at stabilisere, og der kom også hjælp til Tjetjenien fra den danske regering, en hjælp, som vi har fortsat.

Hvem ødelagde den fred? Hvem gik ind i Dagestan og gav anledning til den anden tjetjenske krig? Det gjorde Basajev, som Maskhadov ikke havde kontrol over. Hvem har siden udført terrorhandlinger i Moskva? Det har Basajev, som Maskhadov ikke har kontrol over. Hvem gjorde det Tjetjenien, som vi alle sammen støttede i 1996, til en sammenbrudt stat med en masse kidnapninger? Der var jo en masse kidnapninger mellem 1996 og 1999. Var det Vesten?

Jeg synes faktisk, at når man bringer den artikel ind i debatten, skal man læse den ordentligt, for den er utrolig urimelig. Den fratager Sakajev, som på det tidspunkt var en ledende politiker, medansvaret for, at han ikke kunne holde styr på Tjetjenien fra 1996, og derved kom han i den situation, at Rusland fik en anledning til at gå ind i 1999.

Det skal man altså have med i billedet, når man vil forstå, hvad det er, der foregår. Det betyder ikke, at Rusland må gøre det, de gør, og det har vi undsagt, og det gør vi i alle de samtaler, vi har haft med dem. Vi har igen sat det på dagsordenen i EU, hvor det var taget væk af Spanien under deres formandskab.

Hvad er det så med menneskerettighederne, spørger hr. Lars Kramer Mikkelsen, som vi nævner skal respekteres? Jeg kan nævne nogle eksempler, f.eks. den måde hvorpå folk pludselig forsvinder, de tages af russiske soldater og forsvinder; de udenretlige eksekutioner i stedet for at føre rettergang; torturen og den manglende presse- og ytringsfrihed. Det er menneskerettighedskrænkelser, som jeg mener at man skal tage afstand fra og fordømme.

Metoden er, som hr. Niels Helveg Petersen og hr. Langballe var inde på, igen og igen og igen at tage det op over for russerne. Det er måden at gøre det på. Der er heller ikke anvist andre midler under den debat, vi har haft i dag, ud over – medmindre jeg har misforstået det – økonomiske reaktioner, som altså ikke anbefales af Europa-Parlamentet.

Så spørger hr. Niels Helveg Petersen, og jeg forstår godt spørgsmålet på baggrund af dagens debat, til de tjetjenske flygtninge i Danmark.

Jeg har forhørt mig i Integrationsministeriet, hvorunder sagerne hører. Jeg kan naturligvis ikke udtale mig om enkeltsager, men jeg kan give følgende statistiske oplysninger: Der var i 2003 269 asylansøgere fra Rusland. Af disse var 123 tjetjenere. I de første 2 måneder af 2004 var der 47 asylansøgere fra Rusland, hvoraf de 32 var tjetjenere. Jeg kan endvidere oplyse, at tjetjenske asylansøgere som udgangspunkt får meddelt opholdstilladelse i Danmark.

En del personer har i den senere tid fået afslag, primært fordi de var i besiddelse af opholdstilladelse i Polen. Sådanne personer vil blive udsendt til Polen.

Nogle tjetjenske asylansøgere har fået afslag, fordi der var uoverensstemmelse mellem, hvad de havde oplyst i Polen og her. Udsendelser af sådanne personer vil efter en konkret afgørelse lyde på udsendelse til Rusland. Jeg har ingen oplysning om, i hvilket omfang udsendelserne er blevet effektuerede. Og så skal jeg selvfølgelig for god ordens skyld minde om, at Flygtninge-nævnet er suverænt, og at det er det, der træffer afgørelserne.

Så tror jeg faktisk, at jeg har været de emner igennem, som debatten har givet anledning til. Men igen vil jeg altså godt minde om, at det, der burde stå tilbage efter denne debat, er, at vi alle sammen ønsker, at Tjetjenien skal få den lovede forfatning til at fungere, at Tjetjenien skal få den autonomi, der ligger i forfatningen, at Tjetjenien skal have et frit og fair valg af en præsidet for en delrepublik, og at Tjetjenien får et frit og et fair parlamentsvalg, således at der er en politisk legitim side at forhandle med også fra Ruslands side, at vi alle sammen finder det fuldstændigt uacceptabelt, at menneskerettighedssituationen ikke forbedres, men tværtimod på nogle områder forværres, og at vi alle sammen tager afstand fra den tortur, som Rusland og russiske borgere jo også har krav på og ret til at være fri for.

(Kort bemærkning).

Margrete Auken (SF):

Blot en korrektion i forbindelse med europaparlamentsvedtagelsen: Det var ikke punkt 12, vi henviste til, hr. Søren Søndergaard og jeg, det var punkt 14, hvor der står nederst, at når det er hensigtsmæssigt så gøre brug af alle de foranstaltninger, som er til EU's rådighed.

Med hensyn til det, som ministeren citerede fra før, der står oppe i punkt 12, så står der ikke, at man samtidig foretager et samarbejde med Rusland, og da sagde ministeren: på *alle* andre områder. Det står der ikke, der står: på andre områder.

Så det vil sige, at den første formulering i udtalelsen ikke er nogen modsigelse af, at man på et tidspunkt kan gå i gang med den økonomiske magt, man jo forhåbentlig ikke, men sandsynligvis bliver nødt til at bruge, fordi det nok er det eneste, russerne vil have respekt for. Jeg vil bare lige bede ministeren være opmærksom på, at europaparlamentsvedtagelsen åbner for betydelig mere effektive metoder end blot den venlige samtale.

(Kort bemærkning).

Udenrigsministeren (Per Stig Møller):

Jamen altså, der står her:

While at the same time continuing cooperation with Russia and other areas, det er rigtig nok, at der ikke står all other areas, men other areas.

Det står også en two-track approach, en to-sporstilgang. Det ene er altså at bruge de midler, der er, til at få Rusland til at skifte politik i forhold til Tjetjenien. Det gør vi. Men samtidig skal man altså ikke bryde forbindelserne og samarbejdet med Rusland. Det fremgår jo af det næste:

While at the same time continuing cooperation with Russia and other areas. Der står altså ikke, at man skal bryde forbindelserne med Rusland. Der står samarbejde, og deri ligger så ikke, at man pludselig ikke har økonomisk samarbejde.

Så er det rigtigt, at der under punkt 14 i en af passene står: bruge appropriate, det vil sige tilpassede, som det passer, som det måtte være egnet, alle de midler, som EU har til rådighed over for Rusland. Men det skal altså lægges sammen med, at man ønsker, at vi skal samarbejde med Rusland.

(Kort bemærkning).

Margrete Auken (SF):

Jeg har fået den på dansk. Det må hr. Per Stig Møller meget undskylde, men det er vel stadig væk sådan, at man udsender tingene på dansk fra Europa-Parlamentet. Så jeg vil tillade mig at fortsætte med at citere på dansk. Jeg håber, at udenrigsministeren forstår det.

Jeg synes, det er vigtigt at få slået fast, at der ikke står: på alle andre områder. For det er faktisk ikke nogen ligegyldig forskel, netop når der

åbnes i denne her resolution for, at man kan tage metoder i brug, som er til rådighed for EU. Og det er jo det, der også i forhold til den artikel, som Sakajev har skrevet, gør det hele så mismodigt, nemlig at EU er så svagt, som det jo faktisk viser sig at være, hver eneste gang det kommer til, at man skal have sat nogle samlede kræfter bag en katastrofal situation.

Kl. 16.50

Man kunne sige, at regeringen med megen ret kunne sige, at man aldrig nogen sinde vil kunne bruge EU, når det gælder Irak; man kan bare se, hvor valent og slattent det er med hensyn til Tjetjenien. Man kan ikke komme ud af stedet, på trods af at man har kræfter til at gøre det.

Men i min danske tekst står der meget tydeligt, at man skal bruge de metoder, som EU har til sin rådighed, og de er jo ikke militære, det menes der ikke, men det kan bestemt i allérhøjeste grad godt betyde, at man vil gå i gang med at tale et økonomisk stærkere sprog end det, der er til rådighed. Vil ministeren give mig ret i det?

(Kort bemærkning).

Udenrigsministeren (Per Stig Møller):

Jeg vil gerne give ret i, at det også kan betyde, at man kan bruge et stærkere sprog. Det har vi faktisk også arbejdet for. Derfor fik vi jo under vores formandskabsperiode sat det på dagsordenen igen, for vi sagde, at vi må drøfte det her. Og vi satte det jo også på under vores formandskab. Da vi havde EU's Ruslandsmøde, havde vi det jo rent faktisk på, og det var en ret kraftig og klar dialog, der var om det spørgsmål. Så EU kan godt blive stærkere i de spørgsmål.

Det vil vi også arbejde for. Vi har jo, som jeg nævnte for fru Margrete Auken før, også arbejdet for, at der skulle være en mere konsekvent politik i forhold til Rusland. Det blev bl.a. affødt af Tjetjeniensspørgsmålet, naturligvis, at der skal komme fremskridt og ikke kun på papiret, men også i virkeligheden.

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Udenrigsministeren nævnte spørgsmålet om FN's Menneskerettighedskommissions arbejde. I dag i Berlingske Tidende er der en historie om, at EU-landene nu har udvandet deres ruslandskritiske resolution i forhold til det første udkast fra 31. marts. Bl.a. er afsnittet om tortur, en anden af EU's mærkesager, modereret.

Kunne jeg få udenrigsministerens kommentar til den artikel?

(Kort bemærkning).

Udenrigsministeren (Per Stig Møller):

Ja, det kan hr. Søren Søndergaard sagtens få.

Jeg synes ikke, artiklen er rigtig. Teksten her, som jeg står med nu, den seneste tekst, er korte-re, men den nævner faktisk også »strongly con-demns« – undskyld, jeg nu igen har den på engelsk – fordømmer stærkt tortur. Og så står der også, at arbitrære tilbageholdelser og bortførel-ser, at folk forsvinder, og at udenretlige eksekutioner fordømmes. Og man fordømmer den fort-satte alvorlige krænkelse af de internationale menneskerettigheder og international humani-tær lov i Tjetjenien.

Det er en meget, meget stærk tekst, der ligger fra EU's side. Det, der er tale om, er, at den er blevet forkortet, men de ting, som hr. Søren Søn-dergaard lægger vægt på, og som jeg også læg-ger vægt på, f.eks. de samme ting, som jeg nævnte over for hr. Lars Kramer Mikkelsen, som vi lægger vægt på, menneskerettighederne, er nævnt, og ordet tortur er også nævnt som noget, man stærkt fordømmer.

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Jeg vil bare høre, om udenrigsministeren fuld-stændig kan afvise, at den nuværende resolution er svækket i forhold til den resolution, der ligger fra den 31. marts, og i den forbindelse om uden-riksministeren måske så kunne oplyse, hvad det er for nogle ting, som er taget ud, som altså ikke har nogen betydning for styrken.

(Kort bemærkning).

Udenrigsministeren (Per Stig Møller):

Det kræver jo, at jeg har tid til at sidde og lave sammenlignende studier. Det, jeg har leveret, er jo, at jeg, da jeg fik den nye tekst, har slået ned på at se, om de væsentlige ting, som vi er util-fredse med, er med i teksten. Teksten er kortere, men det kræver så et sammenlignende studie; det kan vi jo lave.

Jeg vil godt også trække frem, at man jo også siger kraftigt til den russiske føderation, at den skal »take urgently all necessary measures to stop and prevent violations of human rights in international humanitarian law including the full and prompt prosecutions of all perpetrators«.

Det er jo præcis de ting, vi i det danske Folke-ting lægger vægt på. Vi lægger også vægt på, at der skal være »rule of law« i Tjetjenien, altså et

retssamfund i Tjetjenien. Det står alt sammen i teksten.

Så ifølge min læsning, som jeg først har haft tid til at foretage i dag, for at sammenligne dem – den sidste har jeg jo først fået i dag – er alle de væsentlige elementer der altså, og derfor kan jeg ikke rigtig se, at den er udvandet, men den er forkortet.

(Kort bemærkning).

Lars Kramer Mikkelsen (S):

Det er hr. Søren Søndergaards spørgsmål til mi-nisteren, der får mig til at få lyst til i hvert fald at få en bekræftelse fra ministeren, for jeg har hele tiden opfattet debatten sådan, at det forslag til vedtagelse, som Socialdemokratiet har givet til-slutning til at stemme for i dag, i virkeligheden er en sammentrækning af det, som også blev sagt, sidste gang vi havde debatten her i salen. Derfor vil jeg godt spørge ministeren: Er det mi-nisterens opfattelse, at indsatsen skal svækkes med hensyn til at få russerne til at overholde menneskerettighederne, eller skal den indsats styrkes?

Kl. 16.55

(Kort bemærkning).

Udenrigsministeren (Per Stig Møller):

Der er ikke tvivl om, at den skal styrkes. Det fremgår også af den tale, jeg har holdt i dag, og af de svar, jeg har givet her, for når det ikke går frem, men på nogle områder går tilbage, så skal den styrkes. Det er jo også, hvad der ligger i EU's tekst i Menneskerettighedskommissionen. Det er jo en meget, meget kraftig tekst. Så det er vi enige om, fordi det *må* holde op, og der er kun en vej frem, og det er en politisk løsning. Det andet fører ikke til noget.

Hr. Søren Søndergaard startede debatten i dag med med rette at nævne de mord, der fandt sted i Tjetjenien, og så nævnte jeg, at så kom der jo gengældelserne, som var mord på russiske of-ficerer og politifolk.

Vi kender det mønster. Det fører *ikke* frem til noget bæredygtigt og noget, befolkningerne kan leve med bagefter.

(Kort bemærkning).

Lars Kramer Mikkelsen (S):

Tak for svaret. Så kunne jeg så bede ministeren om at bekræfte, at der ikke har været en skolelær-er med til at formulere det her. Jeg tænker mere på, at hvis man kigger på forslaget til vedtagel-se, så er det egentlig i virkeligheden en opfor-

dring til ministeren, altså til den danske minister, og den sidste del er i virkeligheden en opfordring til, at tjenestene afstår fra at bruge terrorisme. Det er en opfordring til, at de afstår fra at bruge terrorisme.

Det er jo derfor, at det, som fru Margrete Auken flere gange spurgte om, har været svært at få defineret, hvem det var stilet til. Det er, fordi det præcis er stilet til den tjetske side, som i virkeligheden er svært at definere.

Kunne ministeren ikke bekræfte, at det måske kan være en af årsagerne til, at der på venstrefløjen har været nogle misforståelser i forhold til dette her, synes jeg, i virkeligheden meget præcise forslag til vedtagelse, som går ud på, at menneskerettigheder skal overholdes, og terrorisme skal der sættes en stopper for?

(Kort bemærkning).

Udenrigsministeren (Per Stig Møller):

Det er jo sandt, at det er det, det drejer sig om, at man opfordrer regeringen til de steder, hvor vi arbejder med det, og det er i EU, i OSCE og i FN, at få fremmet arbejdet for menneskerettighederne og tilskynde de russiske myndigheder. Og i ordet tilskynde lægger jeg at tage dem på ordet. Hvis vi bare fik det, som var blevet lovet, gennemført på en fair og ordentlig måde, så ville man komme meget, meget langt med en fredeligsgørelse af situationen og en opfyldelse af en autonomi, som tjenestene kan leve med.

Det andet er jo selvfølgelig, at Folketinget hermed ved sin vedtagelse siger til tjenestene, og det er hele viften rundt: Se nu at stoppe den terror.

Tredje næstformand (Kaj Ikkast):

Tak til udenrigsministeren. Så er ordføreren for forespørgerne, hr. Søren Søndergaard.

Søren Søndergaard (EL):

Hvorfor har vi forsøgt flere gange at tage fat i diskussionen om, hvordan man opfatter Kadyrov, den af Putin og på bajonet indsatte såkaldte tjetske præsident, og hvorfor man tager ham og hans indsættelse til efterretning? Hvorfor har vi gjort det til et spørgsmål?

Jo, det er jo klart, for det, der fuldstændig krystalklart ligger i tegningen, er, at Maskhadov bliver likvideret inden længe. De planer ligger klar. Man har set likvideringen i Qatar. Jeg går ud fra, at udenrigsministeren formentlig sagtens kan nævne alle de fordømmelser, der er kommet fra Udenrigsministeriet og EU i den forbindelse.

Vi har også set, hvem der blev anholdt i forbindelse med de likvideringer, vi ved, hvem det er, der står bag, og vi ved, hvad Putin og andre har sagt om Maskhadov og hans legitimitet på nuværende tidspunkt.

Derfor er det et kernespørgsmål, et helt afgørende kernespørgsmål, at alle, der mener noget med støtte til det tjetske folks ret til at få indflydelse på deres egen skæbne, i hvert fald respekterer det valg, de har truffet én gang, et valg, som alle internationale observatører anså for at være så frit, som det nu var muligt, så demokratisk, som det nu var muligt under omstændighederne, nemlig det valg, som blev vundet af Maskhadov.

Det er klart, at man fra Ruslands side ønsker at fjerne Maskhadov fra scenen. Man ønsker at fjerne ham som en legitim størrelse, fordi han netop kan tale på vegne af ikke alle tjetskere, det er der jo ingen, der kan, det var jo netop ikke et diktaturvalg, men på vegne af det flertal, som sikrede ham sejren.

Derfor er det altså meget bekymrende – meget bekymrende – at vi i lige præcis denne her debat, for første gang, jeg i hvert fald har oplevet det, så massivt hører fra de borgerlige partier, at man tager valget af Kadyrov til efterretning, og at man oven i købet siger, at det jo er ham, vi må forhandle med, fordi der ikke er andre legitime repræsentanter for det tjetske folk. Jeg synes, det er meget bekymrende, og det er især meget bekymrende, når man ser det i relation til de fuldstændig utilslørede trusler, der har været mod Maskhadovs liv fra russisk side.

Kl. 17.00

Dernæst vil jeg sige, at jeg synes, udenrigsministerens gennemgang af Sakajevs artikel i Politiken var grundlæggende forkert, og at hans argumenter var forkerte. Det, der jo er tale om, er, at Rusland og den russiske regering karakteriserer alle, som bekæmper den russiske besættelse, som terrorister; alle, som kæmper mod den russiske besættelse, mod de russiske soldater, kalder man terrorister. Og det er klart, at man selvfølgelig ikke fra den valgte tjetske regerings side kan acceptere at blive udskreget som terrorister. Det betyder jo ikke, at der ikke blandt dem er terrorister, hvilket man jo bl.a. også selv har sagt.

Hvad angår Sakajevs og Maskhadovs ansvar for begivenhederne siden 1996, så ved udenrigsministeren udmærket, om ikke andet fordi han selv har sagt det og selv har skrevet om det, at de løfter, der blev givet i forbindelse med afta-

lerne, da den første Tjetjenienkrig var slut, ikke blev overholdt fra russisk side, og derfor var de muligheder, som Maskhadovregeringen havde for at styre landet, meget dårlige. Men det er selvfølgelig meget let, når man forhindrer en regering i at fungere i sit område, så bagefter at kritisere den for alle de ting, der sker i området.

Det bringer mig så frem til det afsluttende spørgsmål, nemlig spørgsmålet om forslagene til vedtagelse. Udenrigsministeren siger: Tjetjenerne skal bare stoppe terroren, de skal bare se at få den terror stoppet. Jamen hvilke tjetjenere skal stoppe hvilken terror? Det er jo det store spørgsmål. Hvilke magtmidler har præsident Maskhadov og hans administration til at stoppe terrorismen i Tjetjenien? Hvilke muligheder har de? Hvilke politikorps har de til deres rådighed? Sagen er, at de ingenting har.

Det er jo det, der er grundlæggende absurd ved det forslag til vedtagelse, som ligger fra Socialdemokratiet, Radikale, Dansk Folkeparti og regeringen, og det er grundlæggende absurd af to grunde.

For det første fordi man i en situation, hvor alle tilsyneladende i ord er enige om, at situationen er blevet forværret, bare siger, at den bestræbelse, der skal være, skal fortsætte. Man skulle jo tro, at når situationen var blevet forværret, så skulle indsatsen for at gøre noget ved situationen forstærkes. Det er jo elementært og soleklart, men vi ser jo, hvordan, jeg havde nær sagt, skolelærer Kramer må ind og lave tekstanalyse og stille spørgsmål til udenrigsministeren og få udenrigsministeren til at sige, at det, der i virkeligheden menes, er forstærke, selv om det ikke står der.

Den anden grund til, at det forslag til vedtagelse, som ligger fra flertallet, er absurd, er jo, at man netop opererer med en tjetjensk side, hvor enhver ved, at der ikke eksisterer nogen tjetjensk side. På den tjetjenske side er der ubestrideligt terrorister. Efter vores opfattelse, i hvert fald efter min personlige opfattelse kan jeg sige til udenrigsministeren, at jeg ikke er med til fra det her Folketing at sende appeller til forskellige terrorister rundt omkring i verden om, at de skal tage afstand fra terror. Folk, der har begået terror, folk, der har dræbt uskyldige civile, skal altså retsforfølges, de skal fanges, de skal retsforfølges, og de skal sættes i spjældet. Sådan er det, det er vores holdning. Dem skal man altså ikke udsende appeller til. Og hvis det er dem, man mener, er det et grundlæggende absurd udgangspunkt.

(Kort bemærkning).

Jesper Langballe (DF):

Hr. Søren Søndergaard fik en hel masse retorik ud af en fortalelse, jeg gjorde mig skyldig i, der fik det til at lyde, som om jeg mente, at den første tjetjenske krig startede i 1999. Det synes jeg er helt fair, sådan noget kunne jeg også finde på selv at trække i halen, når man driller hinanden.

Men der var en anden ting, jeg ikke kunne lide. Det var, at det spørgsmål, som så drukkede i omtalen af den fortalelse, var spørgsmålet om den etniske udrensning, som skete i Tjetjenien, hvor så at sige samtlige russere blev fjernet fra jordens overflade, blev dræbt. Det ligger i forlængelse af udenrigsministerens bemærkninger om de frygtelige forbrydelser, der skete i mellemkrigstiden, hvor Tjetjenien jo faktisk havde en autonomi, men hvor det hele gik op i kidnappinger og forbrydelser, som gjorde, at russerne måtte gribe ind.

Det, jeg ikke kan forstå, og jeg mener ikke, at den ene part har noget at lade den anden høre, er: Hvorfor skal det forbigås?

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Jamen det skal da ikke forbigås. Jeg kan så trods alt berolige hr. Langballe med, at en påstand om, at så at sige samtlige russere i Tjetjenien blev dræbt, er en fuldstændig absurd påstand, som intet har på sig. At så at sige samtlige russere i Tjetjenere blev dræbt, er fuldstændig absurd.

Kl. 17.05

Men det er fuldstændig korrekt, at der foregik etniske udrensninger, fuldstændig uacceptable etniske udrensninger. Problemet er jo bare, at historien ikke starter fra et nulpunkt. Historien starter jo altid med noget, der er foregået før, og man bliver altså nødt til at prøve at finde ud af, hvad der er årsag, og hvad der er virkning, og det, der er årsagen her, er jo altså, at man har fra taget den tjetjenske befolkning muligheden for at træffe beslutninger om deres egen situation. Det er det, der er udgangspunktet, og det er det, vi forholder os til.

Det har ikke noget at gøre med at sympatisere specielt med tjetjenere. Hvorfor skulle vi sympatisere mere med tjetjenere end med ingusjere eller med tadsjikere eller med folk fra Kabardino-Balkarien – naturligvis ikke. Men vi sympatiserer med det princip, at folk, der lever i et område, har ret til at bestemme inden for det område og ikke skal være tvunget af andre til at gøre, hvad andre synes. Det synes vi er et princip som

skal overholdes. Det er derfor, vi i denne her situation siger, at det problem skal løses. Og alle, der så i øvrigt bruger terror, eller alle, der laver kriminalitet, skal selvfølgelig dømmes – klart.

(Kort bemærkning).

Jesper Langballe (DF):

Udtrykket folkemord har været anvendt ikke af hr. Søren Søndergaard, men af fru Margrete Auken. Og det er jo altså et meget voldsomt ord, som der er gået noget inflation i. Russernes massakre på tjetjenere har været grusom, brutal, vilkårlig, totalt uacceptabel, men folkemord! Der er dog nogle tjetjenere tilbage i Tjetjenien.

Jeg vil gerne spørge hr. Søren Søndergaard, som siger, at det er fuldstændig absurd at sige, at så at sige alle russere blev udryddet i 1999: Har hr. Søren Søndergaard noget bud på, hvor stor en del af den befolkning, der lever i Tjetjenien i dag, der er russere?

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

For det første til spørgsmålet om, hvad der er et folkemord: Der er selvfølgelig formentlig ikke nogen strengt videnskabelig definition af, hvad et folkemord er. Jeg vil sige, at når vi har en situation som den, vi har haft i Tjetjenien, hvor 200.000 plus/minus en træskolængde ud af en befolkning på 1 million er blevet dræbt, altså noget, der svarer til 20 pct., så begynder vi jo at nærme os noget, som karakteriserer systematisk udryddelse. Det må vi jo bare erkende. Det er jo altså den situation, vi har haft for tjetjenere.

Derudover er der jo en stor befolkningsgruppe, som har måttet flygte fra Tjetjenien, de fleste af dem til naborepublikkerne, bl.a. Ingusjetien, en del befinder sig i selve Rusland, og nogle er så flygtet videre til Vesteuropa, både fordi de var udsat for forfølgelse i Tjetjenien, og fordi de har været udsat for forfølgelse andre steder i Rusland. Derfor bliver man nødt til at sige, at det er det, vi ved.

Hvor mange russere der er tilbage i Tjetjenien i dag, har jeg ingen anelse om. Jeg har heller ingen anelse om, hvor mange af dem, der lever i flygtningelejrene, og som er flygtet fra Tjetjenien, der er russere. Der var mange, der flygtede fra Tjetjenien, og jeg er helt sikker på, at der ikke blev gjort nok for at holde på alle. Vi kan formentlig enes om, at det skal ske. Men derfra og så til at lave en sammenligning, mener jeg er fuldstændig forkert.

Tredje næstformand (Kaj Ikast):

Tak til ordføreren. Fru Margrete Auken som ordfører.

Margrete Auken (SF):

Udenrigsministeren sagde i sin tale, at det var vemodigt eller sørgeligt eller trist eller forkert, eller hvad det nu var, at vi polariserede den her debat, når vi jo nu grundlæggende var enige. Og det er jeg enig med ministeren i; det er virkelig ærgerligt, for jeg tror i hvert fald, eller jeg ved, at vi er enige med ministeren et meget langt stykke i, hvad det er for en situation, vi er i.

Men så synes jeg til gengæld, at det er meget forfærdeligt, at vi med det forslag til vedtagelse og med en række af de ting, der er blevet sagt, faktisk er havnet i en situation, som tvinger en polarisering igennem. Der har fra udenrigsministerens side, og der har fra en række ordføreres side været talt om Kadyrov på en måde, hvor man, selv om man siger, at man ikke vil anerkende valget, så siger: Jamen det er ham, man har. Det er blevet sagt flere gange. De har nu fået en forfatning, som vi bad om – jeg tror, det var den formulering udenrigsministeren brugte – alle de ting, vi bad om dengang, har de jo fået, underforstået: russerne har vundet deres kampagne. O.k., det var kritisabelt, det går ikke så hårdt ud over russernes sjælefred, men de har jo stort set vundet den her sag. De har jo vundet, de har jo vundet hele den der propagandahistorie.

Kl. 17.10

Det, vi står med nu, er en, synes jeg efterhånden, ganske forfærdelig vedtagelse, fordi vi overhovedet ikke kan tyde, hvem det er, den er rettet til. Hvis vi kun havde haft første del af den, ville jeg godt have accepteret efter ministerens mange udmærkede ord, at vi skulle forstærke indsatsen, altså ikke bare fortsætte, som vi plejer, men at vi skulle forstærke indsatsen for at få en politisk løsning bragt til veje.

Men vi har overhovedet ikke kunnet få et fornuftigt svar på, hvem den tjetjenske side er, sådan at man er lige ved at tro, at den tjetjenske side er dem, der er kritiske over for Rusland. Jeg hørte godt det, jeg vil kalde et nice try fra hr. Kramer Mikkelsen, hvor han sagde: Jamen det betyder vel bare, at vi altså er imod al form for terror. Ja, hvis det var os selv, der skulle udtale os om det, så er vi imod det, men det er ikke det, der står; der står, at det drejer sig om en bestemt side, som vi ikke kan få at vide hvem er.

Det uhyggelige i det her forløb er, at man nu fuldstændig overlader definitionen til russerne. Det bliver deres muligheder for at komme videre i denne her sag, som den danske regering og flertallet i det danske Folketing nu, så vidt jeg kan se, næsten uden alvorlige forkortelser accepterer.

Det er faktisk en slem situation, vi er i nu. Hvor jeg i formiddags eller ved gruppen tidligere havde anbefalet, at vi måske kunne undlade at stemme, og at det måske kunne fortolkes sådan, at vi kunne stemme for det her forslag, så må jeg, efter den tur, vi har været igennem her, sige, at ikke bare er det noget forfærdeligt vrøvl, der står i det, men det er direkte skadeligt, hvis vi vedtager det her forslag til vedtagelse.

Vi er derudover i den frygtelige situation, at Rusland er ved at udvikle et autoritært system nu: Pressen undertrykkes, og kampagnerne køres på en måde, som man skal tilbage til grimme tider for at kunne genfinde. Og der har ikke været nogen klar afstandtagen fra den danske regerings side. Der skulle have været en klar afstandtagen. Hvis der havde stået i vedtagelsen: Vi anerkender ikke disse voldsomme overgreb fra russernes side. Men det står der ikke ...

Tredje næstformand (Kaj Ikast):

Ja tak.

Margrete Auken (SF):

... det står der ikke spor om.

(Kort bemærkning).

Lars Kramer Mikkelsen (S):

Altså, undskyld mig, men nu har vi diskuteret det her i 3 timer. Der har været en ordførertale fra alle partier. Hvis det er sådan, at man ikke lytter til ordførertalerne, men kun læser det, der står i forslaget til vedtagelse, så er det selvfølgelig klart, at så bliver det vanskeligt også at få noget ud af det her hus. Men det er jeg nu ret sikker på at omverdenen også forstår.

I forslaget til vedtagelse fra SF og Enhedslisten står der:

»Folketinget opfordrer samtidig alle parter i konflikten til at tage klart afstand fra terrorisme i alle dens former«.

Så må jeg bare stille spørgsmålet: Hvad mener man med »alle parter«?

I det forslag, som er fremsat fra regeringens side, skriver man:

»Folketinget opfordrer samtidig den tjetske side til klart at tage afstand ...«.

Det har man moret sig over flere gange fra fru Margrete Aukens side. Når man opfordrer folk på den tjetske side til at tage afstand fra terrorisme, så forstår man fra SF's side ikke, hvem der er tale om. Jeg er ret sikker på, at det er en opfattelsesforskel, som kun eksisterer hos SF og ikke uden for det her hus.

(Kort bemærkning).

Margrete Auken (SF):

Jeg har minsandten ikke moret mig over det. Jeg synes ikke, det har været spor morsomt at følge det her. Det kan godt være, at der en gang imellem har været et galgenhumoristisk grin hen over ansigtet på mig, det skal jeg ikke bestride, men jeg synes, det har været forfærdeligt at følge.

Det, det danske Folketings flertal nu gør, er, at man kun henvender sig med kritik til den ene side. Der er ikke nogen kritik af russerne med hensyn til deres statsterror. Det er et udtryk, man dog tidligere ville anerkende, i hvert fald dengang da udenrigsministeren var Per Stig Møller, ville man ikke have haft noget imod at kalde det statsterror, hvad der foregik. Den kritik har ikke været der. Der har været en kritik, som var af en sådan art, at den kan russerne i hvert fald sagtens leve med – *sagtens* leve med.

Når jeg så er blevet ved med at sige, at jeg ikke har kunnet høre et klart svar på, hvem den tjetske side var, så er det, fordi jeg ikke har kunnet høre det. Hvis nu hr. Lars Kramer Mikkelsen i sin næste mulighed for replik kan fortælle mig: Er det terroristerne, vi skal ud at sige det til? Dem skal vi jo, som hr. Søren Søndergaard gjorde opmærksom på, ikke henvende os venligt til. De skal have med den store pind jo. Er det Kadyrov, vi skal henvende os til? Eller er det, fordi man ikke tror på det, vi har hørt fra Maskhadov og Sakajev?

(Kort bemærkning).

Lars Kramer Mikkelsen (S):

»Folketinget opfordrer samtidig den tjetske side til klart at tage afstand fra terrorisme i alle dens former.«

Kl. 17.15

Det er sådan set så klart og præcist, som det kan siges, hvorimod jeg synes, at en opfordring til, at »alle parter i konflikten« tager klart afstand fra terrorisme, jo altså er fuldstændig udefinerbar.

Her er der i regeringens forslag til vedtagelse – det, som Socialdemokratiet støtter – klart til-

kendegivet, at man ønsker, at ministeren skal arbejde for, at de russiske myndigheder respekterer menneskerettigheder, og at man opfordrer tjetjenerne til at afstå fra anvendelse af terror. Det er sådan set meget præcist.

(Kort bemærkning).

Margrete Auken (SF):

Nu kan resten af Folketinget høre, hvad det er for en debat, vi har haft.

Jeg kan så bare sige, at jeg stadig væk synes, det er fuldstændig uklart, hvem den tjetjenske side er. Så kan hr. Kramer Mikkelsen sige: Når vi siger alle parter, indbefatter det russerne, de russiske myndigheder, og der er nogen, man kan henvende sig til, og så kunne vi have nøjedes med det, for vi siger, at vi efterhånden ikke har nogen blandt tjetjenerne at henvende os til.

Så kunne man også have valgt en lidt vag formulering, og så ville jeg gerne have gået op og sagt: Jamen vi har fået den der afstandtagen fra Maskharov og Sakajev, hvor vi havde formuleret det på den måde dér, og den synes vi, vi skulle holde dem fast på. Men det svar har vi jo ikke kunnet få med hensyn til det tjetjenske i dag; det har vi ikke kunnet få. Det eneste, vi har kunnet høre, var, at vi andre var tossede, når vi ikke kunne høre, hvem det var.

Så kom jo, jeg ved ikke, hvem det var af ordførerne, og sagde: Jamen det er Kadyrov. Det er også Kadyrov, sagde man så; det er også terroristerne. Jamen, dem sender vi da ikke opfordringer af sted til. Og når vi har spurgt, om man mener, at det var Maskhadov og Sakajev og de folk dér, så har vi ikke fået et tydeligt svar, der gik tættere på end det, jeg synes var en grov fejllæsning fra udenrigsministerens side.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslag til vedtagelse nr. V 84 af Hanne Severinsen (V), Lars Kramer Mikkelsen (S), Peter Skarup (DF), Gitte Seeberg (KF) og Niels Helveg Petersen (RV) (se side 8271) vedtoges med 93 stemmer (V, S, DF, KF, RV og KD) mod 10 (SF og EL).

Hermed var følgende forslag bortfaldet:

Forslag til vedtagelse nr. V 83 af Søren Søndergaard (EL) og Margrete Auken (SF) (se side 8270).

Hermed sluttede forespørgslen.

Den næste sag på dagsordenen var:

21) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 135:

Forslag til folketingsbeslutning om en handlingsplan for bekæmpelse af hiv/aids i udviklingslande.

Af Morten Helveg Petersen (RV) m.fl.
(Fremsat 26/2 2004).

Forslaget sattes til forhandling.

Tredje næstformand (Kaj Ikast):

Vi venter lige lidt, til der er ro, udenrigsminister.

Hvis der er nogle, der ikke ønsker at overvære forhandlingen, bedes man snakke udenfor.

Forhandling

Udenrigsministeren (Per Stig Møller):

Det Radikale Venstre har fremsat forslag til folketingsbeslutning om en handlingsplan for bekæmpelse af hiv/aids i udviklingslandene. Forslaget lægger op til en gennemgang af den hidtidige indsats på området og til en styrkelse af den fremtidige indsats, herunder gennem en forøgelse af midlerne til bekæmpelse af hiv/aids i udviklingslandene.

Forslaget er på en lang række punkter helt i tråd med den eksisterende danske politik på området. Det gælder f.eks. anerkendelsen af, at hiv/aids ikke er et isoleret sundhedsproblem, men må bekæmpes over en bred front, og det gælder forslaget understreget af, at indsatsen må rettes imod de særligt sårbare grupper, kvinderne, børnene og de unge.

Hiv/aids-epidemien har omfattende og ødelæggende konsekvenser for udviklingen, særlig i de hårdest ramte lande i Afrika syd for Sahara. Jeg er enig med forslagsstillerne i, at det er nødvendigt at forholde sig til betydningen af epidemien, både i planlægningen og gennemførelsen af udviklingsbistanden.

Jeg er også glad for, at man, særlig i bemærkningerne til forslaget, om forholdet mellem forebyggelse og behandling klart markerer, at der ikke er tale om et enten-eller, men derimod om et både-og. En afbalanceret indsats omfatter